ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 40 Մէճիտ
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 1/2 »
» » Գաւառաց » 6 1/2 »

Օտար Թղթատարով ղրկուած 2 1/2 լիրա

Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրշ, երկու անգամի համար 2 ղրշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

30 ՓԱՐԱ ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ 30 ՓԱՐԱ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Գաւառ մնացած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութեան վրայ է ։

Լրագրոյ փոխադրելու համար կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր—Տնօրէնին պէտք ուղղել ։ Կ. Պոլիս Պահճէ—Գաբու Հէյտ Պէյ խան թիւ 31 Մասիսի գրասենեակը ։

Ձամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր ։

Զեղչուած նամակ, յօդուած, եւայլն ետ չեն տրուիր ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հեռագրական լուրեր .— Խառն լուրեր . — Ազգային լուրեր . — Ազգային չնաւթիւն — Թղթակցութիւնք յԱրեւելեան Րումէլիէ, Հիւսիսային եւ Հարաւային Հայաստանէ եւ ի Միջագետս . — Նկարագրութիւն Հայաստանի գաւառաց .— Իւսկիւտարի Ճեմարանը .— Զառմ. Անկլիացոց վաճառականութեան ։

Կ. ՊՈԼԻՍ 18 ՄԱՅԻՍ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԺԱՆՍ ՐԻՒԹԷՐ

Լոնտրա 28 մայիս .

Իգիպտոսի ոստիկանութեան քանի մը խորհրդականներ պաշտօնատարք պաշտօնէ ձգուելով ուրիշներ զրուեցան անոնց տեղ . Ոստիկանութեան փաղանի զօրծակալք ալ, որք ծանօթ են ժողովրդեան, պիտի փոխուին .

Լրագիրք ամանք կը պնդեն թէ Պ. Բարնէլ քաղաքական կեանքէ քաշուիլ կուզէ, որովհետեւ բազմաթիւ Իրլանտացի անդամք յայտներ են անոր թէ չը կրնար իրենց խորհրդարանական գլուխը լինիլ՝ եթէ կառավարութեան հետ անոր իրաւախոհութիւն ի բաց չթողու .

Լոնտրա 28 մայիս .

Կը ծանուցուի թէ Հրէից նկատմամբ Ռուսաց կայսեր վերջին հրամանագիրն Հրէից անհնազանդ կերպիւ բարեփոխուեր է Իգնաթիէվ զօրավարին գիտողութեանց վրայ, որոյ ազդեցութիւնը բացարձակապէս անխախտ կը մնայ ։

Այս ------- ------- ------- .

Լոնտրա 30 մայիս.

Այս առաւօտեան լրագիրք երէկեան Քուակուայ Բեզրապուրկէն քաշուած հեռագիր մը կը հրատարակեն ծանուցանող թէ կայսերական յայտարարութիւն մը հրատարակուած է որ Զարին թագադրութիւնը մինչեւ 1883 մայիս ամսուն կը յետաձգէ ։ Լորտ Մելիքոֆի նախագահութեամբ երկու յանձնախումբք կազմուած են, որք մեծ բարենորոգումներ պիտի առաջարկեն վարչական ամեն ճիւղերուն համար ։

Պ. Տօլիթ կը շարունակէ մերժել ամեն իրաւախոհութիւն ընդ մէջ Իրլանտիոյ եւ Անգլիական կառավարութեան։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝ Քէօյճէյէզի նախորդ գաղմադամ Շաքիր էֆէնտի Աստ բաղարի գաղմադամ անուանեցաւ ։

Երէկ Նախարարք Եըլտըզի կայսերական պալատն ի խորհուրդ գումարուելով ներկայ կարեւոր խնդրոց վրայ երկարօրէն խորհրդակցեցան ։

Հեռագրեր առոյանք, կ՚ըսէ Ս[...]թամպուլ իւր երէկուան թուով, այն խնդրոյն վերաբերեալ, որ այս պահուս ամբողջ զեւրոպա կ՚զբաղեցնէ եւ կրնայ երկու սխեմայ լընուլ ։ Վերջին լուրերն, որ շարաթաւոր թուականը կը կրեն, կը կարծեցնեն թէ խնդիրը լուծման մը յանգած է, որ վերջնական լինել կը խոստանայ ։

Անցեալ հինգշաբթի օրը Նախարարապետ Բաշա . Ալաէ—Իւր—Բահման փաշա եւ արտաքին գործոց Նախարար Սայիտ փաշա մայրաքաղաքիս Բուլղարական գեսպանատանն երթալով՝ Պ. Օլանեսքոյի հետ տեսակցեցան ։

Վիէննայի Օսմ. Նորընտիր դեսպան Արիֆի փաշա այսօր Վառնայի ճամբով կը մեկնի յիւր պաշտօնատեղին ։

Մայրաքաղաքիս Իտալական դեսպան Քօրթի կոմսը կիրակի օրը կոչունք մը տուաւ ի պատիւ Գերմանական դեսպան Նայլ մարքիզին եւ դեսպանուհւոյն ։ Ներկայ էին ուրիշ երեւելի անձեր եւ Հելլենական դեսպանն ։

Աֆրիկեան Տրիպոլսոյ զօրաց պակասներն ամբողջացնելու համար պատերազմական գործոց նախարարութիւնն երէկ քանի մը հարիւր զօրք զրկեց Մահմուտի ընկերութեան շոգենաւով ։

Թուրք լրագիրք կը ծանուցանեն թէ վեհ. Սուլթանին բանակի օգնական Ասաֆ փաշան Աքքիրմանպոլսոյ զօրաբանակին հրամանատար պիտի անուանի ։

Արքունի նաւարանը քաշուած Օսմանիէ զրահաւոր մարտանաւին նորոգութիւնն աւարտած լինելով՝ չորեքշաբթի օրը ջուրն իջուցին ։ Իսթէրն Էքսփրէս Անկլօ–Թրանսական թերթը կ'ըսէ թէ Օսմանիէ, Օրխանիէ, Մահմուտիէ եւ Ազիզիէ զրահաւոր մարտանաւք մեծ փութով կը պատրաստուին, որպէս զի հրաման առնուելուն պէս կարենան ճամբայ ելնել ։

Իսթէրն Էքսփրէս կըսէ թէ մայիս 5/17 թուով Բ. Դրան կողմէ մեծ ահրութեամբ ղրկուած շրջաբերական ծանուցագրին պատճէնը Լոնտրայի լրագրաց մէջ հրատարակուած է, բայց ինք չ'կրնար հրատարակել զայն, որովհետեւ այնպիսի խնդրոյ մը կը վերաբերի, որոյ վրայ խօսիլն արգիլուած է տեղական մամլոյն ։ Գիտել կուտայ սակայն թէ Սաիտ փաշային շրջաբերականը բաղձացուած ապահովութիւնը ձեռք բերած է ։ Շրջաբերականին լեզուն չափաւոր՝ բայց կորովի է, եւ եզրակացութիւնները ստամբանականներ են ։

Երէկուան Սթանտըրտ լրագրոյ մէջ հետեւեալը կը կարդամք .

"Կը յիշէն ընթերցողք թէ Բ. Դուռն ուզած էր Օսմ. դատարանաց առջեւ դատել Կրէնֆիլ հրամանատարն եւ Մուր նաւաստին, որք Սէլըվի նաւապետին վրայ յարձակողներուն դէմ հրացան արձակած էին ։ Անգլիական դեսպանն ընդդիմացաւ . պնդելով թէ Կրէնֆիլ նաւապետն ու Մուր նաւաստին չէին կրնար Օսմ. դատարանաց իրաւասութեան ներքեւ իյնալ ։ Այժմ Օսմ. կառավարութիւնը դիմադրութիւն ունի դիւանագիտական ճամբով խնդրելու Անգլիական Նախարարութենէն որ զանոնք ի դատ կոչէ ։ Բայց քանի որ Սէլըվի նաւապետին ստանուները չդատուին, բաւական դժուարին է ընդունիլ որ Կրէնֆիլ հրամանատարն ու Մուր նաւաստին՝ որք Սէլըվի նաւապետը պաշտպանեցին, որ եւ է դատարանի մը յանձնուին ։ Սակայն կարելի չէ մտնել թէ Անգլիոյ մէջ այնքան յուզում յարուցանող այս խնդրոյն վրայ Անգլիական դատաւորաց կողմէ կատարուած քննութիւն մը կընայ դոհացնել Անգլիոյ հանրային կարծիքը" ։

Պետական խորհրդոյ մէկ անդամը եւ ծովային ու դատական նախարարութեանց մէկ մէկ պաշտօնատարներէ բաղկացեալ յանձնախումբ մը կազմուեցաւ, որ գերեվաճառութիւնն արգիլող պայմանագրին գործադրութեան նկատմամբ Օսմ. նաւերուն վրայ ի գործ դրուելիք հսկողութեան վերաբերեալ կանոնագիր մը պատրաստելու պաշտօն ունի ։

Օսմ. ընդհ. պարտուց վարչական խորհուրդը ձկնորսութեան վերաբերեալ տուրքն աճուրդի դնելով 2,600,000 (Մէճիտիէ) ղրշի ելեր է, մինչդեռ վարչական խորհուրդը 26,000 Օսմ. ոսկի կը պահանջէ ։ Կը կարծուի թէ վարչական խորհուրդն ինք պիտի հաւաքէ այս տուրքն, որ եթէ ձկնորսաց եւ գաւառաց առաջին տարուան համար միջոցներ ձեռք առնուին՝ ուխնալու հասութաբերութիւն կընծայէ ։

Մայրաքաղաքիս Աւստրիական դեսպան Պ. Քալիչէ շաբաթ օրը Բ. Դուռն երթալով՝ արտաքին գործոց նախարար Սայիտ փաշայի եւ անոր խորհրդական Յասէեան Յակոբ էֆէնտիի հետ տեսակցեցաւ ։

Օսմ. ցամաքային բանակը վերակազմելու համար Բ. Դրան կողմէ հրաւիրուած չորս Գերմանացի սպայք երէկ Վառնայի Թղթաբերով մայրաքաղաքս հասան եւ "Օթէլ Ռուայալ" պանդոկն իջան ։ Անոնք են՝ գնդապետ Քէլէր, հարիւրապետ Պարոն Վոն Հօպ, հարիւրապետ Լէվի Ռիսթով եւ հարիւրապետ Քամֆէոննէր ։

Վերջին օրերս ընկղմեալ Մուզաառէմէի նուիրեմ պետական չուրկենալուն մէջ 2000 տակառաչափ հանքածուխ կը գտնուէր ։ Արքունի նաւարանին պատրաստ հանքածուխն սպառելու մօտ լինելով, Ղալաթիոյ մնացածները պէտք եղած հանքածուխն հողալու յանձնարարութիւն տուեցան ։

Եգիպտոսի պատերազմական գործոց նախկին Նախարար Օսման Րէֆքի փաշա եւ Եգիպտոսէն աքսորեալ Ջէբբէթ սպայք երէկ առաւօտ մայրաքաղաքս հասան ։ Այս վերջինք Գուլէլիի զօրանոցը ղրկուեցան ։

Ճէրիտէի Հավատիս ծանուցանելով թէ Բերայի վեցերորդ շրջանակի թաղապետութեան գլուխ Պըլութ պէյ հրաժարական տուած է, զարմանք կը յայտնէ անոր հրաժարման վրայ ըսելով թէ մինչդեռ Բերայի թաղապետական շրջանակին մէջ տիրող բազմաթիւ անկանոնութեանց առաջքն առնելու դարման մը կըսպասուէր իրմէ, ինքն ալ կը հրաժարի ։ Ճէրիտէ հրաւէր կը կարդայ, Քաղաքապետութեան որպէս զի Պըլութ պէյի հրաժարման պատճառները քննէ, եւ վեցերորդ թաղապետական շրջանակին կողմէ գործուած անթիւ անկանոնութեանց վրայ քննութիւն մը բանայ ։

Թուրք լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Օսմ. բանակաց մէջ մատակարար Մուսթաֆա էֆէնտի, որ անցեալները մեռաւ, 3000 ոսկի կտակեր է իւր յաջորդութեան համար եւ թաղման ծախուց համար, 500էն մինչեւ 600 ոսկի այն սպասաւորաց համար, որք 5—6 տարի ծառայած են իւր քով, 100 էն մինչեւ 200 ոսկի 1—2 տարի ծառայող սպասաւորաց համար ։ Իւր ստացուածոց մնացեալ մասն ալ իւր ժառանգորդաց բաշխեր է հաւասարապէս ։

Իրաւաբանական դպրոցին դասատուութիւնները տակաւին աւարտած չլինելով՝ ընդհանուր քննութիւնք Պայրամէն վերջը թողուեցան . առայժմ մասնաւոր քննութիւնք միայն կը լինին ։

Իզմիտի եւ Քարթալի միջեւ շինուելիք խճուղւոյն շինութեան աշխատելու համար անցեալ շաբթու 12 գործաւորք առաջնորդ Նաւակ մը Նստած Իմրանիոյէն Իզմիտ կ'երթային, հովին բռնութենէն նաւակը շրջելով գործաւորներէն ինը խեղդուեցան եւ երեքն յաջողեցան ազատիլ ։

Պէյլէրպէյի ոստիկանութիւնն ...

Հասան անուն անձ մը ձեռբակալեցաւ որ հինգ տարի առաջ Հայաշղէ եւրեստարդ մ'սպաննած էր Բուսէյի Հիսարի մէջ ։

Երէկ ժամ 6 ին միջոցները լրագրոյ ապարանատան խանին ներքեւ խանութներէն միոյն առջեւ գրուած 50 կանգունոց թօփ մը ծանրագին խալի անյայտ եղաւ ։ Ճարտար գողեր յաջողեր են զայն վերցնել՝ երբոր խանութին մարդիկը ներսն առաւօտեր մ'ընելու զբաղած էին ։

Ճէրիտէի Հավատիսի երէկուան թուոյն մէջ հետեւեալը կը կարդանք .

"Մտադրեցաւ որ մինչդեռ կաթոլիկ Հայոց Պատրիարք Ազարեան Գերապայծառն Էվգաֆի Նախարարութեան պաշտօնագրով կը ծանուցանէ թէ անժառանգ Հայ կաթոլիկ մը մեռած է, քահանայ մը, որոյ անունը մեզ ծանօթ է, հակառակն հաստատող վկայագիր մը կը յանձնէ ։ Կը լսենք թէ Էվգաֆի Նախարարութիւնն յիշեալ քահանային դէմ դատ բանալու դիտաւորութիւն ունի ։"

Վագըթ կ'ըսէ թէ Զմիւռնիոյ քարափը շինելու համար կազմեալ Անգլիական ընկերութիւնն անցեալ շաբթու իւր բաժնեթղթերը շրջաբերութեան հանած է Լոնտրայի հրապարակին վրայ, բայց լաւ ընդունելութիւն չէ գտած ։

Գոնեայի պաշտօնական լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Եոզղատցի Նէճիպ անուն արբշիռ մը, անցեալ շաբթու Եոզղատի ճամբուն վրայ գտնուեր է արբեալ վիճակի մէջ, եւ շուներն ալ մարմնոյն մէկ մասը կերած ։ Նէճիպ տակաւին ողջ էր, բայց շատ չանցած մեռեր է ։

Վագըթ ի լոյս կը ծանուցանէ թէ Արեւելեան Րումէլիի կուսակալ Ալէքօ փաշա ի մօտոյ Կ. Պոլիս պիտի գայ եւ ողջախոհութեան պատճառաւ Եւրոպա երթալու արտօնութիւն պիտի տրուի իրեն ։

Ռուսաց կայսերական դպրոցին վերատեսչի օգնական Մուրատ էֆէնտի Քարբերդի հանրային կրթութեան քննիչ անուանեցաւ ։

Պատերազմական տուգանաց վճարման յատկացեալ հասոյթք հետեւեալ կերպիւ կը բաժնուին ։

	Օսմ. ոսկի
Հալէպ ոչխարաց տուրք	40,000
Քոնեա տասանորդի „	138,000
Քասթամոնի „ „	140,000
Ադանա „ „	70,000
Սեբաստիա „ „	79,500
Գումար	437500

Բրովանս շոգենաւու խնդրոյն վրայ պատասխան մ'ստացած ենք առաջին նամակը գրող անձէն, ուրեմն ուրիշ անձ մը պատասխանած երշնէր շաբաթ առուր թուով ։ Այս երրորդ նամակ տեղւոյ անձկութեան պատճառաւ վաղը միայն պիտի կրնայ հրատարակուիլ ։

Սամոս կղզւոյն դիմացի ծովեզերքին վրայ գտնուող Քեօմիւրլիւ կոչուած գիւղին մէջ կռիւ մը պատահեցաւ վրանաբնակներու եւ խումբ մը Զէյպէքներու միջեւ . 15 զինեալ Զէյպէքներ վրանաբնակներուն վրայ յարձակեցան, մինչ անոնք վրաններու տակ կը դտնուէին ։ Վրանաբնակներէն յանկարծակիի գալով անպաշտ գիւղի մը մէջ դիմեցան եւ իրենց բնակատեղին յարձակողաց ձեռքը թողլու պարտաւորեցան ։ Շաբաթ օրն Զմիւռ–

նիոյ կուսակալէն եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ յարձակողք ձերբակալուած են ։

Հայֆէլտ կոմսն, որ այժմ Պէրլին կը գտնուի, մայրաքաղաքիս Գերմանական դեսպանութեան սեղանը պահելով համդերձ՝ առժամանակեայ կերպիւ արտաքին գործոց նախարարի պաշտօն պիտի վարէ ։ Պ. Հիրշֆէլտ այս ամառ Պոլիս մնալով՝ Գերմանական գործակատարութեան պաշտօնը պիտի շարունակէ վարել ։

Որովհետեւ Տէպա լրագրին Թուրքիա մտնելն արգիլուած է, Բարիզէն կը գրեն մեզ թէ Ֆրանսական այդ կարեւոր թերթն իւր վերջին թիւերէ միոյն մէջ Կ. Պոլսոյ առաւօտեան Թղթակցէն ստացած մէկ նամակն հրատարակած է, յարում թղթակիցը քաղուած մը կուտայ խմբագրական յօդուածէ մը, զոր մի քանի ամիս առաջ Մասիս հրատարակեց Ճիզուիդաց վրայ, Նօայլ Մարքիզին դեսպանութեան պաշտօնով Թուրքիա գալուն առթիւ ։ Տէպայի Թղթակիցը Մասիսի այս յօդուածէն կը հետեւցնէ թէ Հայ խմբագիրը մօտէն չճանչեր զնօայլ Մարքիզն, որովհետեւ, կ'ըսէ, տեղի չկայ կարծելու թէ Նորընտիր դեսպանը միայն դրած լինի այնքան տարածապայման կերպիւ յառաջ տանիլ Արեւելից մէջ կրօնական շահուց պաշտպանութիւնը, "քանի որ այդ շահի կրօնաւորական եռանդ համաձայն չէ Ֆրանսայի շահուց" ։ Տէպայի Թղթակիցը կը փաստացնէ զՄասիս թէ Նօայլի Մարքիզն իւր կարծածէն շատ եռանդոտ պաշտպանութիւն չպիտի նուիրէ Ճիզուիթաց ։

Անգլիական Էքոնոմիստ երկշաբաթական լրագիրն, իւր վերջին թիւերէ միոյն մէջ, վեց անուղղակի տուրքի նոր վարչութեան վրայ խօսելով, կը հաստատէ այն կարծիքը զոր մեք եւս ստէպ յայտնած ենք այդ մասին . այսինքն թէ Թուրքիա չկրնար մեծ օգուտ քաղել իւր պարտատէրաց հետ ըրած կարգադրութենէն, եթէ անոր վրայ չաւելցնէ կառավարութեան կատարեալ բարենորոգութիւն մը, եւ թէ առ այժմ Թուրքիա խոստացած է այնքան ծանր բան մը, զոր առանց հիմնական բարեկարգութեան չկրնար բանաւորապէս տալ ։

Սուէզի ջրանցքէն մինչեւ ցարդ անցած են 1,593 նաւք, որոց 1,267 Անգլիական եւ 89 Ֆրանսական ։ Ջրանցքին 5 0 Ֆրանքնոց մէկ բաժինը կ'ընէ այժմ 2,780 ֆրանք ։ Հասոյթը միշտ կ'աւելնայ, իսկ ծախքը գրեթէ նոյն կը մնայ ։

Պ. Կլատսթոն Անգլիոյ երեսփոխանաց ժողովին նոր օրէնք մ'առաջարկեց, որ կառավարութեան իշխանութիւն կուտայ իռլանտայի հողագործաց անվճար վարձուց մէկ երրորդն հատուցանելու ։ Ըստ այս առաջարկութեան, Անգլիական կառավարութեան կողմէ իռլանտայի հողատէրաց տրուելիք դրամագումարն իւր 2 միլիոն Անգլ. ոսկի կը հաշուուի ։

Ռուսիոյ մէջ բժշկական դասախօսութեանց հետեւող կանայք՝ քանի մը բացառութեամբ՝ ժողովրդեան նուաղ բարեկեցիկ դասերուն կը վերաբերին եւ ուսման մէջ կը փնտռեն իրենց ապրուստի միջոցը ։ Տասն տարիէ ի վեր բժշկութիւն ուսանելու պարապող 965 կանանցմէ 434 ը տակաւին կը շարունակեն իրենց ուսումներն եւ 284 ն աւարտած են ։ Այս վերջիններէն 183 ն յաջողութեամբ անցուցած են իրենց քննութիւններն եւ առժամեայ վկայագրեր ստացած . 60 ը կ'սպասեն իրենց վերջնական քննութիւնները տալ, 33 ը քննութեանց կը պատրաստուին եւ 3 ը քննութիւն տալէ հրաժարած են ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երեսփոխանական Ժողովն յառաջիկայ հինգշաբթի պիտի գումարի, Օրակարգ ունենալով բացումն եւ տեղեկագիր Ատենապետաց Դիւանին ի վերայ Պատրիարքական խնդրոյ ։

Այս առթիւ պէտք է յիշեցունեմք թէ Թուրքիոյ կարեւոր կեդրոններէն ընտրուած իբր 20 պատուաւոր երեսփոխանք կան, յորս կը նշմարուին Տեառք Մարկոս Աղաբէգեան վանէն, Մինաս Չերազ Ադանայէն, Գէորգ Արզումանեան Նիկոմիդիայէն, Պետրոս Միսաքեան Քարբերդէն, կարապետ Հազարեան եւ ուրիշներ զանազան հայաշատ քաղաքներէ ընտրուած ։ Այս ընտրութիւններ դեռ վաւերացում ստացած չեն Ընդհանուր ժողովէն ։ Ընտրելոց մէջ կան որք 6 ամիսէ ի վեր իրենց ընտրութեան վաւերացման կ'սպասեն ։ Որովհետեւ երեսփոխանական ժողովը ծանրակշիռ խնդիր մ'ունի լուծելիք, փափաքելի է որ նախ իւր կազմութիւնն ամբողջացնէ՝ վաւերացնելով կատարուած ընտրութեանց արդիւնքն ։ Ամեն սահմանադրական Երկրի մէջ, երեսփոխանական ընտրութեանց վաւերացումն առաջնութիւն ունի ամեն խնդրոց վրայ, ըստ որում նոյն ինքն ժողովոյն կազմութեան կը վերաբերի ։

Երուսաղեմայ Ս. Պատրիարքն երէկ այցելութիւն տուաւ Արտաքին գործոց Նախարար Սայիտ փաշային, ընկերակցութեամբ իւր փոխանորդին եւ Պատրիարքարանի գործակատարին ։

Երուսաղեմայ պարտուց բարձման խնդրոյն համար երէկ վարչութիւնն եւ Յանձնախումբն ի միասին շարունակեցին իրենց խորհրդակցութիւնները Ղալաթիոյ Ազգ. Մատենադարանին մէջ ։

Հայ Եկեղեցականաց Միաբանութիւնն այսօր պիտի գումարի Ղալաթիոյ մէջ, եւ իւր Յանձնախմբին պատրաստած ծրագիրը քննելով պիտի վաւերացնէ ։

Կրօնային Ատենէն շրջաբերական մը ղրկուեցաւ մայրաքաղաքիս եկեղեցեաց, որպէս զի Ցոյն գայեակներու ձեռքով բերուած երախաները մերժելու հակամիտութեան, որոյ մի քանի անպատեհ փորձերն եղած են մօտերս, վերջ տրուի, ուրովհետեւ այսպիսի ընթացք մը հակառակ է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ազատ ոգւոյն ։

ՇԱՀԱՒԷՏ ԳՈՐԾ ՄԸ

Մեր ընթերցողաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք լրագրոյս մէջի երեսին վերջին էջին մէջ հրատարակեալ կարեւոր ազդին վրայ, զոր ստորագրած է Թ. Գ. փ. Զոհրաբեան պատուաւոր Հայ սեղանաւորն, եւ յուսէ կրնայ ամեն ոք վստահ լինիլ թէ Սաքսոնիոյ Համբուրկի եւ Պրէնսվիքի վիճակահանութեանց տոմսակներուն վաճառումն ինչպէս նաեւ շահող վիճակներուն կանոնաւորապէս վճարումն ապահով ձեռաց մէջ են, հետեւաբար փափաքողք կրնան անկասկած դիմել առ Թ. Գ. փ. Զոհրաբեան եւ անոր ձեռօք բաժանորդագրել այդ շահաւէտ վիճակահանութեանց ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ ԵՒ ԽՆԴԻՐ «ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԹԵԱՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

Բ.

(Շարունակութիւն)

Գաղափարաց ուրիշ կարգի մը մէջ մանելէ առաջ, անգամ մ' ևս մեր խօսքը պիտի ուղղենք մեր Անգլիացի բարեմիտ բարեկարգիչներուն, յիշեցնելու համար թէ ո՛րչափ կը սխալին մոլորեալ և այս պատճառաւ բարեկարգութեան կարօտ հռչակելով Հայաստանեայց Եկեղեցին։ Առանց անհաւատարիմ լինելու իրենց հիմնական սկզբանց, մեր Բողոքական բարեկարգիչք չեն կրնար այսպիսի ամբաստանութիւն մ' ընել Հայոց Եկեղեցւոյն դէմ։ Ինչի՞ վրայ հիմնուած է Բողոքականութիւնն, եթէ ոչ՝ Ս. Գրոց ազատ քննութեան վրայ։ Արդ՝ ինչպէս տեսանք վերև, փորձը ցուցած է թէ Ս. Գրոց ազատ քննութիւնը միակերպ արդիւնք չտար միշտ։ Մեկնութեանց տարբերութեան համեմատ, կարի բնական չէ՞ որ այլ և այլ Եկեղեցեաց միջև տարբերութիւնք կենան։ Ս. Գրոց [illegible]

[illegible]

կը կազմուի։ Անգլիքան Եկեղեցւոյ պաշտօնեայք չեն համարձակիր իրենց մասնաւոր վարդապետութիւններ և ծէսեր ընդունել տալ իրենց այն համազգի և համարիւն եղբարց, որք տարբեր Եկեղեցի, տարբեր կղեր, տարբեր կազմութիւն, տարբեր դաւանութիւն ունին, ո՛չ ալ, կարծենք, կը համարձակին «մոլորեալ» հռչակել զանոնք։ Արդ, կը հարցունենք ստիպմամբ, Եր տարբեր չափ, տարբեր կշիռ կը գործածեն երբ խնդիրն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյն վրայ է, որ Արևելեան Եկեղեցի մը լինելով, և տարբեր ժողովրդի, տարբեր միջավայրի, տարբեր պայմանաց մէջ գտնուելով, ևս առաւել իրաւունք ունէր Անգլիքան Եկեղեցիէն տարբեր Եկեղեցի մը լինելու։ Առանց խիղճերու վրայ բռնանալու, առանց Պապական Եկեղեցւոյ ձախող օրինակին հետևելու, մեր Բողոքական բարեկարգիչք ինչպէս կրնան մոլորեալ, հերետիկոս, և հետևապէս «բարեկարգութեան կարօտ» և այլն հռչակել Անգլիական ազգէն շատ տարբեր ազգի մը Եկեղեցին, որ Անգլիական Եկեղեցիէն տարբեր վարդապետութիւններ և տարբեր ձևեր ունեցած է այլ և այլ երկրագական կէտերու մէջ։

Դարձեալ, պիտի համարձակինք յիշեցնել մեր Անգլիացի բարեկարգիչներուն, թէ իրենք Բարեկար- [illegible]

[illegible] «մըսաւկ» և «անսխալ» հեղինակութիւն մը կայ. բայց Բողոքական Եկեղեցեաց մասին այսպէս չէ, անոնք հաւատարիմ կը մնան իրենց գովելի սկզբան, կրելով անոր անախորժ հետևանքն ալ, յորմէ չեն գանգատիր բնաւ։ Արդ, ինչ որ իրենց մէջ ներելի է, բանաւորապէս կրնա՞ն արգիլել այլոց։ Հայաստանեայց Եկեղեցին ալ, ազատ քննութեամբ Ս. Գրոց, Անգլոյ Պետական Եկեղեցիէն նոյնչափ տարբերած է, որչափ արդէն տարբերած են Քուէյքըրները, Մէթոտիստները, Մկըրտիչեանք, Երէցեանք, Ժողովականք և «Քրիստոսի աշակերտները» (Կարգիլի Եկեղեցին), և այլ ազանդք, որոնցմէ կարծես թէ ամեն հատ մը [illegible]

[illegible] գիտաբէթ Թագուհւոյն իշխանութենէն անմիջապէս առաջ։ Անգլիացիք Պապական բռնակալ և ազդամնաս Եկեղեցւոյ մը դէմ կատարեցին իրենց պանծալի Բարեկարգութիւն. անոնք Հռոմի անտանելի լուծը թօթափեցին, և ո՛չ միայն կրօնական, այլ և մանաւանդ քաղաքական և ընկերական նկատումներ ունեցան այսպիսի Բարեկարգութիւն մ' ի գլուխ հանելու համար։ Հայք այդ նկատումներէ ոչ մին չունենալէ զատ, արդէն ո՞ւր դէմ պիտի ընեն այսպիսի բարեկարգութիւն մը։ Իրենց Ազգային Եկեղեցւո՞յն դէմ, որ այնպիսի բռնապետական իշխանութիւն մը չէ, ոչ ալ այնպիսի դայթակղական զեղծումներ ունի իր մէջ, և որու հետ, ինչպէս ցինք նախընթաց հատուածի մը մէջ թէ ինչպէս կրօնական յառաջդիմութիւնք զուգընթաց են մտաւորական և ընկերական յառաջդիմ-

[illegible]

(*). — Ամբողջ սիւնակներ կարելի է, լեցունել յինդլայնում և ի բացատրութիւն այս բեղմնաւոր գաղափարաց. բայց մեք, քաղաքական համապաղօրեայ թերթի մը խմբագիր, ո՛չ ժամանակ, ո՛չ միջոց ունինք այնչափ երկար գրելու այս մասնաւոր խնդրոյ վրայ։ Աւելին ընել կը պատկանի մեր բանիբուն և զրագէտ եկեղեցականաց, թէպէտ անոնք ևս այժմ իրենց մնտաբերութեամբ միայն կը փայլին։ Պէտք է սակայն յիշել թէ ուրիշ ազգաց, մանաւանդ Անգլիացւոց, կղերներն այնպէս չեն փարուիր երբ իրենց առջև ունենան այսչափ ծանրակշիռ խնդիրներ։

[illegible]

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՐԵՒԵԼԵԱՆ–ՌՈՒՄԷԼԻԷ

(Մեր յատուկ թղթակցէն.)

Պուլղարական համբէս. — Արտաքոյր գեսպանութիւն. — Այլ և այլք.

Փիլիպէ, 14/26 մայիս 1882

Բաղաքիս Պուլղարք ամսոյս 11ին, ըստ տարեկան սովորութեան, յունական եկեղեցիէն իրենց բաժանման տարեդարձն կատարեցին։ Այս բաժանումն, որպէս գիտեն վերջին 20—25 տարեաց մէջ Արևելեան խնդիրն ուսումնասիրողք, մեծ նշանակութիւն ունեցած է Պուլղար ազգին համար, զի այս կրօնական [illegible]

[illegible] մամ ցնցող և վերլուծող ցնցումց. Ընդհակ նաև առաջ հիւպատոսն իր մեծ համազգեստով և չքնաշխներով։ Այս արարողութեանէն վերջն, կառավարութեան պաշտօնատան առջև մի զօրահանդէս տեղի ունեցաւ, և Արևելեան —Ռումէլիի երեսաւորդ զինուորք այնքանեցին նորին փոխանութիւնն և փոխադարձապար։ Մէկ երկու ժամէն՝ պուլղար դըպրոցաց աշակերտք Ալէքօ փաշայի աթոռանիքին առջև համախմբուելով, իրենց հայրենասէր զատապարք կըրկնել ճառախօսութիւններ ըրին, յորս Մ···, Թ··· և սոյն պուլղարական խըլանակեաւութեան հետ ··· բառերը օդը կը թնդացնէին։ Իրիկունն ալ թաղապետական ժողովոյ պաշտօնատան մէջ պարահանդէս և մօտը գտնուած պարտէզն ալ հրախաղութիւն եղաւ։

Անցողակի յիշեմ որ՝ քաղաքիս ··· Գ··· ծառայող ժողովուրդն մանաւանդ այսօր խորին ատելութեամբ և արհամարհանօք կը նայի պուլղար ժողովրդեան վերայ, և իր ···ներով կը բևռնաւորէ զայն։

* *

Ռուսիոյ մէջ հրեաները հալածող կուսակցութեան և նորին գըլուխ Իկնաթիէֆ կոմսին ընթացքն արդարացնել կը համարուի պուլղար ազգին կողմանէ, իրր այն թէ խուսափի պատճառաւ կը հալածուին հրեայք։ Ես ալ յայտնեմ այս պատճառն, որպէս զի աշխարհ իմանայ։

Այ—Սթէֆանօզի հաշտակաւոր դաշնագրին՝ որ Իկնաթիէֆի երկանց ծնունդն էր, երբ Պէրլինի վերջին Արիապագին դրաստիգանին վերայ դըրուեցաւ, գնահատուելու բաղդէն չ'արժանացաւ, և այս ալ՝ լորա Պիքոնսֆիլտի շնորհիւ, որ հրեայ էր։ Այժմ պուլղարք կ'ասեն թէ՝ որովհետև մի հրեայ այն հաշտակաւոր դաշնագրին յոշինչ դարձուց, պէտք է որ՝ Իկնաթիէֆ իր վրէժն հրեաներէն առնու՝ հալածելով զանոնք Ռուսիոյ մէջէն։

Ահաւասիկ մի նորանշան եռեւթագրութիւն, որ ո՛րչափ ծիծաղաշարժ է, նոյնքան ալ, ըստ իս, իր խորհրդաւոր նշանակութիւնն ունի։

* *

— Ամսոյս 12ին Անգղիոյ թագուհւոյն ծննդեան տարեդարձն լինելուն առթիւ, Ալէքօ փաշա, հիւպատոսական մարմինն և քաղաքիս պուլղար և յոյն երևելիք իրենց շնորհաւորութիւններն մատուցին Անգղիոյ հիւպատոսին։

— Քաղաքիս մէջ հրեայ մ' անցեալ օր ինքզինք հոռը նետեց. այս անձնասպանութեան պատճառն յիմարութիւնն ըլլալ կըկարծուի։ Գաւառիս գիւղերէն մէկուն մէջ ալ ընտանեաց տէր պուլղար մ' առաւօտուն անկողնէն ելնելէն յետոյ, կինն և իր զաւակները քովէն հեռացընելով, չուանէն ինքզինք կախեր է։ Այս անձնասպանութեան պատճառն ալ յուսահատութիւնը կը կարծուի։

[illegible]

[illegible] պաշտօնէն ···նատ վարելու։ Յայտնի բան է թէ առանց այս վարժապետացները հասցնելու կարելի չէ մեր գիւղացւոց կրթական ոյժն աւելցնել, զի գաւառապատ սով կայ և թէ գիւղացիք չեն կարող վճարելու թոշակներ տալ, առաւելն տարեկան 800–1000 դրշ կը տրուի հոս։

Գիւղերօթիկը վերջապէս ամենամեծ դժուարութիւններով առանց նիւթական հաստատուն եկամուտ ունենալու՝ 40 աղայ կերակրեց, կըրթեց, հագուեցուց, առանց մեծամեծ պաշտօնները, օրական 60 մարդու հաց կերցնելով։ Արժանի է այս ձեռնարկութիւնը խրախուսանաց և քաջալերութեան։

1879էն սկսեալ մինչ ապրիլ վերջ խնամակալութիւնն Առաջնորդ Ս. Հօր վրան էր՝ [որ Առաջնորդական պաշտօնին հետ խնամակալութենէն ալ հրաժեշտ տուաւ, բայց ոչ այս ոչ այն ընդունեցաւ Ընդհ. Գաւառական ժողովէն. հետևաբար ի սէր ժողովրդեան և ի սէր կրթութեան յօժարած է ժամանակ մի ևս վարել այս երկու կարևոր պաշտօններ։

Գաւառական ժողովն Առաջնորդ Հօր հրաժարականը թախանձանօք յետս կոչել տուաւ. և որովհետև Հմայեակ սրբազան կ'ըսէր թէ իր անձը դարմանի կարօտ է, ժողովը թոյլտուութիւն ըրաւ երեք ամսոյ համար Պօլիս երթալ օդափոխութեան համար։ Առաջնորդը կըսպասէ միայն Պատրիարքարանի հրամանին։

Երզնկայի ժողովրդեան աղքատութեան հետ բաղդատելով իր կրթական վիճակը խիստ գոհացուցիչ կրնայ համարուիլ, և այս ոչ թէ խօսքով, այլ գործով և արդեամբ ցոյց կուտան Երզնկայի վարժարանք։

* *

Բ.—Հոս Թախառնիկ եղող 6-7 տուն Յոյներն ամենամեծ յանդըգնութեամբ կ'աշխատին Հայոց աթոռներէն մին խլել՝ կա՛մ Հ···ի կամ Ճ···ի մէջ Հայ անդամներուն միոյն տեղ Յոյն մը դնելով։

Այս խնդրոյն աւելի կ'աշխատի կարնոյ Յոյն Մետրապոլիտն, և չենք գիտեր թէ ո՞րպէս յաջողած է կարնոյ կուսակալութեան հաւանութիւնը ձեռք բերել։

Ինթիխապները կատարուած և կարին ղրկուած էին, առանց կատարուած ընտրութիւնը փաւերացընելու թղթերը ետ ղրկուեցան ըսելով թէ հարկ է որ Յոյն դնէք։ Ցեղւոյս Թ··· Ժողովը և կառավարիչ փաշան քանիցս ···ներուն թէ հոս Յոյն չկայ, թէ արժանաւոր անձինք ևս կը պակսին 6–7 տուն Յոյներէն ···ի մէջ դնելու համար. թէ հոս 3,000 տուն Հայ կայ դոյս իրաւունքն է, ևայլն, բայց լսող չեղաւ, և Թ··· ··· ճարահատեալ երեք Յոյն հազիւ գըտաւ, մէկ ···, մէկ ··· և մէկ գերձակ, և հիմա ··· կամ ··· որ Յաճկերէն ալ չեն գիտեր, Հուգուգի մէջ պիտի նստի կամ Ճ···ի մէջ և Մ··· պիտի ըլլայ . . . արդեօք բարեկարգութի՞ւն է այս. Անշուշտ կեդրոնական կառավարութիւնը կ'անգիտանայ այսմ։

Քաղաքիս Հայ և Թուրք ժողովրդոց շատերը շուղեցին մանակցիլ և քուէ տալ այս ընտրութեան, նոյնպէս գիւղերն և գաւառները. որովհետև խապաւ անծանօթ մարդիկ են։

Այս խնդրոյն համար մեր Առաջնորդը խաւիւ բողոքած է կարնոյ կուսակալութեան, նոյն իսկ հեռագրած է Արդարութեան գործոց Բարձր. Նախարար Ճէվտէթ փաշա-

---

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԿԼԻԱՑՈՑ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԳԼՈՒԽ Գ.

(Շարունակութիւն)

Ջէնսըր ընդարձակ իշխանութիւն ստացած՝ Մարիամ Թագուհւոյ, 1555 թուին, նորէն չուեց դէպի Գուինեա մի խումբ վաճառականաց ընկերութեամբ այն տեղ առևտուր կարգաւորելու։ Ջարն հաստատելով յառաջ կերպով արդէն շնորհուած արտօնութիւնը, շնորհեց Անկլիացւոց ամէն մաքսէ ազատ մնալ և թոյլտուութիւն արեց հաստատութիւնք կազմելու, ձեռարհեստներով զբաղելու և ուրիշ թանկագին իրաւունքներ վարելու։ Իսկ Բալդիկեան նաւահանգստներու հետ յարաբերութեան մասին ինչպէս Գոպէնհակի, մի արտօնութիւն արուեց 1579 ին մի մասնաւոր ընկերութեան այն է, Արևելեան երկիրներին։ Մի փոքր յետոյ 1581ին նմանապէս հաստատուեց Արևելական երկիրների ընկերութիւն, որու գլխաւոր առևտուրն Բէլիտումն էր։ Անգլիաստանեան արշաւանքները նոյնպէս կրկնուեցան։ Առաջին նաւարկողն որ աշխարհիս շրջանով մամն եկաւ, Մաժէլանէն յետոյ, մի Անկլիացի եղաւ։ Յաջողութիւնը վտանգութիւն աւելցուց և ապահովութեան վրայ 1600 թուին հրատարակուած կանոնադրութիւնը քիչ նպաստաւոր չեղաւ վաճառականութեան երաշխաւորութեանը։ Առաջուց ապահովութիւնք ծանօթ էին, բայց մինչև այն ժամանակ Անկլիաում՝ Լոմբարդների ձեռումն էր եղած։ Այնուհետոյ ապահովութիւնք ազգային կայանք եղան։ Կիւնէյայի և Սէնէկալի միջում եղած առևտուրն էլ Ափրիկեան ընկերութեան յանձնուեց։ Այդ միջոցում այդ առևտուրն իրան առարկայ չէր արած ստրուկներին։ Իր գլխաւոր ապրանքներն էին տաք դեղը, փղոսկրը, արմաւենու ձէթը։ Մի քանի նաւեր էլ բաղդ փնտռելու էին գնում՝ Բրէզիլիոյ ծովուն կողմերում։ Բոլոր այդ ճանապարհութեանց մէջ միայն անմիջական շահերու էին հետամուտ, թէ առևտուրի շահու մասին և թէ Սպանիացոց կողոպուտի։ Սակայն Եղիսաբէթի թագաւորութիւնը մեր աչքի առաջ է բերում՝ երկրակալութիւն և գաղթականական կազմակերպութեան նպատակ ունեցող մի քանի արշաւանք։

Ուալդէր Ռալէհ միտք բերեց հիւսիսային Ամերիկու մացած ցամաքը՝ ու շատ ընդարձակ իշխանութեամբ ամրացած՝ 1584 ին չուեց նա՝ մի շատ նաւերով և երկամ ձգեց այն երկրի ափի վրայ, որն որ Վիրգինիա անուանեց կոյս թագուհու պատուոյն համար։ Բայց իր հիմնած գաղթականութիւն չտևեց։ Մի շատ անտարդիւն փորձեր անելուց յետոյ կենդանացնելու մտքով, նա փճացաւ 1587 ին։ Աւելի գժբաղդ եղաւ, նոյն Ռալէհի մի ուրիշ արշաւանքն որ՝ 1585 ին ձեռնարկեց կիւյանում Էլ-դօրատօ փնտռելու, նրա երևակայական մայրաքաղաքը, որուն անուն նշանաւոր է։ Թէ որ գաղթականութեան խորհուրդներն մի պահիկ ձախորդ էին գնում, գոնէ Եղիսաբէթ թագուհու թագաւորութեան վերջին տարիներում, առաջին քարը դրուեց Անկլիական տիրապետութեան մեծ շէնքի արևելեան Հնդկաստանում։ Այսելութենէ մոլորած՝ Փիլիպ Բ. Լիսբօնայի նաւահանգիստը փակած էր Անկլիացոց դէմ, ինչպէս նաև Հոլանտացոց և այդ կերպով ստիպեցուցած նրանց, վեր կենալ գնալ բուն Հնդկաստան։ Անկլիացիք նախ յայս ունեցան այդ տեղ գնալ ցամաքով, Ռուսիական ընկերութեան գործակատար Ժէնքէնսօնի ճանապարհութիւնը Կասպից ծովով դէպի Բաղդըրիա այդ նպատակով ձեռնարկուեց։ Ինչպէս նաև Արևելական ընկերութեան մի քանի անդամների Բէրիայէն չուելը դէպի Բաբելոն և Պարսից խորշը 1591 թուին։ Բայց շուտով հասկացուեց, որ դրանցպիսի փորձեր աւելի հետևանք պիտի չունենան հիւսիսային Արևմուքէն մի ծովային ճամբայ գտնելուց, և թէ ծովու ճամբան յաջողութեամբ գլուխ բերուած Հոլանտացոց ձեռքով 1595 ին՝ միակ կարող էր առաջնորդ լինել նոյն նպատակին։ Արդէն պատահած էր մի քանի Անկլիացի ծովահէններին Բարեյուսոյ հրուանդանով անց կենալ և Սպանիացոց քամակէն ընկնել մինչև Հնդկական ծովերում, ուրեմն ճամբան ծանօթ էր, բանը մնացել էր մի ուղղակի առևտուր սարքել։ Առարատութեամբ հարստութիւնը ծանօթութիւն էր գրգռում և ամէն բանի վրայ տեղեկութիւն էլ ստացուած էր՝ գերի բռնուած նաւերու թղթերէն՝ գրքէն եկած եկամուտ ապրանքների, նըրանց առուծախի և բեռնարարձութեան պայմանների վրայ։

Առանց հաշուի կենալու այն ժամանակուայ ձգտումներին, չէ կարելի ուրանալ, որ մի այդպիսի նոր ձեռնարկութիւն պահանջում էր ընկերակցութեան հասարակական միջոցները։ 1600 թուականի վերջերում կազմուեց Արևելեան Հնդկաստանի հետ առևտուր անող վաճառականաց ընկերակցութիւնը։ Այդ ընկերակցութիւնը ձեռք բերեց թագաւորութենէն տասնհինգ տարուայ համար, վաճառականութեան արտօնութիւն առանձնակի Ասիական, Ափրիկական և Ամերիկական բոլոր երկիրների հետ, որոնք Բարեյուսոյ գլխոմէն դէնն են մինչև Մաժէլանի նեղուցը։ Այդ արտօնութիւնը ընկերութեան մեծամեծ առաւելութիւնք էր տալի. նա ունէր իրաւունք խաղաղութիւն և պատերազմ անել, կարող էր՝ թէ՛ ծովային և թէ՛ ցամաքային զօրութիւն պահել, օրէնքներ հրատարակել, պաշտօններ տալ, ազատութիւն և նուազութիւն շնորհել մաքսային տուրքի։

(Շարունակելի)

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ի ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ

(Պատահական թղթակցէ մը)

Երզնկա, 8/20 մայիս 1882

Ա. —Կրթական վիճակնիս կըրնայ մխիթարական համարուիլ վասն զի գալոցներու լաւ խնամք կը տարուին. ի մասնաւորի կեդրոնական և ընկերական վարժարանաց հըզդաբարձութիւնք լաւ ապէս կ'աշխատին. այս երկու մարմնոց մէջ ցրտութիւն մը կայ և ընդ. ակամբ կը հայէին միմեանց, բայց այժմ միացան և հաշտուեցան, զիջանելով Գեր. Ա- [illegible]

ջի, Ներքին գործոց նախարար Փաշիմա Նէտիմ փաշայի և Ազգ. Պատրիարքարանի։ — Նոյնպէս 1700 ստորագրութեամբ և իբր 300 բառէ բաղկացեալ հեռագիր մի ալ տեղւոյս Հայ ժողովուրդը ղրկած Արդարքին և Ներքին գործոց պաշտօնատան և Ազգ. Պատրիարքարանին։

Մեք փաստ ենք թէ՝ մեր բարեխնամ կառավարութիւնն 3,000 տուն Հայ ժողովրդեան այս իրաւունքը 6-7 տուն գաղթական Թուրքաց չզոհեր։

Նկատելու արժանի կէտ մի ալ կայ որ անբաւական և անհիմն ցոյն մի ալ երեք տարիէ ի վեր հոս Միւտասարիֆի ուսումնի պաշտօն կը վարէ. չենք գիտեր թէ՝ ե՞րբ պիտի ուղղութիւն գտնեն մեր դատարանք, և ե՞րբ ժողովուրդն այս տեսակ անփորձ և անհիմն մարդոց ձեռքէն պիտի ազատի և երկրին օրէնքը ճշդիւ գործադրող պաշտօնեաներ պիտի ունենանք։

* * *

Գ. — Քաղաքիս Հայոց թաղերը ջրոյ պակասութենէ նեղեալ դիմած էին յԱռաջնորդարան. Գեր. Հիմայեակ սրբազան ալ քանիցս կառավարիչ փաշայի հետ տեսակցելով՝ ուշերին խարեէի ժողովով երթալ ջրանցքներն աչքէ անցնել. անցեալ կիրակի օրը կառավարիչ փաշայի հետ մեկնեց՝ համերձ ժողովոյ անդամներով քաղաքէս իբր 2 ժամ հեռի ակերը գնացին և հարկուրին ինկնուն յոյս կայ թէ՝ քաղաք եկած ջուրը կրկին անգամ աւելնայ եթէ 3-4 հարիւր ոսկի ծախս ըլլայ։

Այս խնդրոյն համար անցեալ դեղ օրը Թուրք և Հայ երևելեաց հրաւէր եղաւ կառավարութեան կողմանէ և ջրոյ խնդրին առաջարկուեցաւ, (այնպէս կը թուի թէ՝ մեր երկրացի թրքերը շատ ջուր ունենալնուն՝ Հայոց թաղերու ջրոյ պակասութեան շատ ականջ դնել չեն ուզեր), և բաւական վիճաբանութենէ ետքը, Հայոց թաղերու ջուր չունենալն և եղածն ալ անբաւական ըլլալը հաստատուեցաւ, և Գեր. Առաջնորդ Հօր առաջարկութեամբ համեմատ 2 Թուրք և 2 Հայ անդամներէ բաղկացեալ ցանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որ երկրաչափի մը հետ ջրոյ ակերը երթան՝ քննեն թէ ի՞նչ եղանակաւ կրնայ գալ և թէ ո՞րչափ ծախուց կարօտ է։

Երզնկայի մէջ Թուրք և Հայ իբր 4000 տուն կ'ըլլան և եթէ սանոնցմէ 2000 տունն իբր անկարող զեղչենք և մնացեալ 2000 տունը մէկ մէկ քառորդ ոսկի տալու ըլլան, 500 ոսկի կուգայ յառաջ, բայց թէ՝ Թուրքերը պիտի միանայցի՞ն։

Եթէ չմիանայցին իսկ, Հայք պէտք է աշխատին և 150 ոսկիով ալ կրնայ գործն գլուխ հանել, կը բաւէ որ ջրանցքները մաքրուին և վըռնատեղ մասերը նորոգուին, որոց անպատճառ Թուրք ժողովուրդն ալ մասնակցիլ պարտաւոր է, և տեղ տեղ ի զուր գացած ջուրերն ամփոփուին, Հայոց թաղերու համար նոր ի նորոյ 10-15 ակերի կ'ըլլայ, և այս իսկ բաւական է. բայց եթէ դրսէն նոր ջրեր խառնելու ձեռնարկուի, շատ ծախուց կարօտ է, զի նոր ջրանցքներ պէտք է միացնել նոյն հետ։

* * *

Դ. — Երկու տարիէ ի վեր հոս Կառավարութեան պաշտօն վարող Հասան Հիլմի էֆ.ի այսօր կը մեկնի ի քաղաքէս, որոյ պաշտօնը լրացած է. իսկ Խոլուսի փաշա՝ Էրզրումի նորոգ բէյլիկի, կը մեկնի ի Տրապիզոն, Պոլսէն եկող զինուորական յանձնախմբին հետ միանալու, երկրին ռազմագիտական գիրքերն աչքէ անցնելու, նոր ամրոցներ և բերդեր շինելու կարևոր գիրքերով, նոյնպէս ճանապարհաց շինութեան գործին։

* * *

Ե. — Քաղաքիս առևտրական վիճակն խաղաղ դադարեալ է, ապրանքները գինը վերցուցած է. շրջակայ Հայ և Թուրք գեղացիք սովորաբար կը նեղուին, օրական մէկ ոսկոյ մէկ պուշ ամսոյ կը տրուի, այն ալ չկայ. առ 0,0 80, ուտելու հաց չունին. — երկրի բերքերն ալ լաւ չեն երևիր, շատ տեղեր ձմրան ցրտութենէն ցանուած ցորենք սառած, փտած և կորած են, ամենք նորէն հերկելով գարի կը ցանեն. արջառք և ոչխարք ալ փճացած են. եթէ այսպէս շարունակէ, ժողովրդեան վիճակը շատ ցաւալի պիտի ըլլայ։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Ի ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷ

—o—

(Մեր յատուկ թղթակցէն)

Բաղէշի ազգային վիճակ. — Անուանական Անգլիկներու ատրջանալ. — Կուսակալի շրջագայութիւն. — Նոր Թէշքիլ

Բաղէշ, 4/16 մայիս, 1882

Եղանակաց սովորական փոխաբերութիւնք կարծես թէ համեմատ աղդեցութիւն կը գործեն "Բաղէշի Ազգ. վիճակ"ի վրայ, ըստ ուում՝ այն ինչ նախորդ 1881 ամի բուն իսկ այս եղանակի մէջ "Բաղէշի Ազգ. վիճակ" ինչ ինչ պատճառներէ սաթիւ յուզուիլ սկսաւ՝ և իբր ուղիղ շրջանակէն խոտորեցաւ, ներկայ 1882 ի նոյն եղանակին՝ այն հով, որ իբր դառնութեամբ տեղւոյս Ազգ. գոյութեան կը սպառնար, սկսաւ մեղմիլ, և տակաւ առ տակաւ ուղղութիւն տալ "ազգային վիճակին"։

Հիմա՝ "Բաղէշի Ազգային վիճակ"ը չունի այն տարօրինակ երևոյթը՝ զոր ունէր 3-4 ամիս յառաջ, որովհետև Գեր. Հ. Գ. Սրուանձտեանց՝ իւր ազգասիրական ճիգը՝ "Ազգային վիճակ"ի ուղղութեան վրայ կեդրոնացնելով՝ այսօր այս փափաքելի երևոյթը տուած է նորա իւր ազգաչէն գործառնութեամբ։

Եւ՝ ինչպէս և ամէն անաչառ սրբտեր՝ կը հետևի այն համոզման թէ, եթէ չըլլէր Գեր. Հ. Սրուանձտեանցի աշխոյժ խոհականութիւն, եթէ չըլլէր նորա ազգանպաստ պաշտօնէութիւն, վերջապէս՝ եթէ չըլլէր նորա համբերատար և խաղաղասէր ընթացք, Բաղէշ շատ աւշ այսօրուան պիտի հասնէր, և հետևապէս այն վիճն՝ որ Բաղէշի հասարակութեան առջև փորուած էր՝ իւր որսը պիտի առնէր . . . ։ Ուրեմն ազգային տեսակէտով դիւրին է ենթադրել թէ ո՞ր աստիճան նպաստաւոր եղած է Գեր. Հ. Սրուանձտեանցի ներկայութիւն Բաղէշի համար։

Գեր. Հ. Գ. Սրուանձտեանց Բաղէշ ոտք կոխած օրէն ի վեր իւր բնածին ազգասիրութեամբ "Ազգ. Սէր" "Ազգային Միութիւն" քարոզելէ չը յուսահատելով մէկ խօսքով այսօր իր ձեռնաձեռները կը հնձէ.— Անգլիկ հասարակութիւնը ժողովրդի հետ միացնելով և զանազան երկպառակութեանց վերջ տալով։

Ապրիլ 7 Աւետման կիւրակէ, Գեր. Տեղապահ Հայրը՝ յատուկ մասնախումբի մ'ուղեկցութեամբ տեղւոյս անուանական Անգլիկներէն մի քանի տուն այցելելով՝ սիրալիր ընդունելութիւն մը գտաւ, և իբր ազգասիրական բուռն զգացմանց համաձայն յորդորից գլխէնք ազգի միութեան փութալ, քան սէն և մնալ կերքերու համար՝ ամբողջ ժողովրդի գայթակղութիւն ըլլալը . . . " խոլոյն էլ՝ մեր սիրելի Տեղապահն առածները իբրև պատգամ ընդունելով՝ Երկրորդ օրն իրենց ... խառն ժողովոյ ներկայանալով՝ այս մասին Պատրիարքարանի ուղղուելիք նամակին ստորագրեցին։

Ուրախալի է տեսնել, Տէր, որ Գեր. Հ. Սրուանձտեանցի զգօն գործառնութեամբ "Բաղէշի Ազգ. վիճակ"ը ուղիղ շրջանակի մը մտնելով՝ աղաղակ երջանիկ օրեր կը խոստանայ . . . ուրեմն փառքն առևէնայ Գեր. Հ. Սրուանձտեանցին . . . (*)։

Քանի օրէ ի վեր Բարձր. կուսակալը քաղաքէս բացակայ է՝ իւր պաշտօնին պահանջման համեմատ շրջակայ գաւառները տարեկան այցելութիւններ տալու համար. փոխ կուսակալութիւնը Տէֆթէրտար կը վարէ։

Թէ և երկու տարիէ ի վեր տեղւոյս կառավարութեան աստիճանն կուսակալութեան բարձրացած էր, բայց և այնպէս՝ դեռ Թէշքիլ չըլլալուն, կառավարութիւնը չունէր կուսակալութեան կատարեալ կազմակերպութիւն։ Նախորդ թղթատարով դեռ նոր եկաւ սպասուած թէշքիլ. կուսակալի վերադարձին, այս նոր հրամանը գործադրուելով կառավարութիւն իւր կատարեալ գոյութիւն պիտի ունենայ. ուստի կը յուսամք թէ վսեմ Արիֆ փաշայի խոհականութեամբ, և այս նոր թէշքիլի գործադրութեամբ. քաղաքական նոր կերպարանափոխութիւն մը պիտի առնէ Բաղէշ։

(*). — Գեր. Հ. Սրուանձտեանցի աղաչէն գործոց մէկ ապացոյցն է Սվնեաց Ցանձնաժողովոյ յանձնարարականաւ՝ Մշոյ Առաքելոց վանից մօտերս այցելելով հոն բացուած երկրագործական դպրոցի մասին բրած անօրէնութիւնք, որով ազգ. նուիրական շէնքը մեծ վտանգէ մ'ազատեց։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Ի ՄԻՋԱԳԵՏԱՑ

(Մեր յատուկ թղթակցէն)

Շարունակութիւն Եդեսիոյ նամակին

Նախորդ թղթակցութեանս մէջ արդէն քանի մը խօսքով հասկցնել ուզած էի թէ այս ձմեռ մեզ կ'ընթանար, և թէ անձրևք նուազ էին. երկրագործական տեսակէտով այս վիճակ մտահոգութիւն կը պատճառէր, և խիստ իրաւացի էին անդնեալները Քարբերդէն առ Լերնդհերըս ուղղեալ թղթակցութեան մը մէջ ապարդ հնձոց մասին յառաջ բերուած վհատեցուցիչ տեղեկութիւնները, ինչպէս նաև ի մէջ այլոց այն լուր թէ Եդեսիոյ և Մարտինի միջև տարածեալ դաշտօրէից մէջ չորութիւն մը կը տիրէր։ Ազբանոց և մանաւանդ ցորենի գիներ անհեթեթի մը մէջ կը կրկնապատկուէին և ժողովրդեան երկրորդական ու ստորին դասուց մէջ սարսափելի նոր թշուառութեան մ'երևակայելն կը զօրանային։

Բայց Նախախնամութեան մէկ ժպիտն բաւական եղաւ անհետացնել այն չարիքը, որ իւր ամէն մասնաւորութեամբ ծանրացած կը թըւէր ի Միջագետս։

Նախորդ ամսոյ 20ին, մինչ ամբողջական տեղի տայր լուանդ, բուռն անձրևն իւր յորդառատ ակունքներով ողողել պատրերալ երկիրը. այս անձրև որ առաջին անգամ անընդմիջաբար 60 ժամ տևեց, չարունակեց ընդհերկոր այնչափ, որչափ օգտակար էին հնձոց համար։ Այս առթիւ Եդեսիոյ մենդոցրան չաքարներով կարծես Անգլիոյ օդերևոյթին տեսարանը կընծայէր։ Տեղացած անձրևներու հետևութեամբ յորդեցաւ Եդեսիոյ հիւսիսային պարսպի եզերքէն սահող Գոշ-գոյու ըսուած գետն, որոյ յորդումը քաղաքիս համար առաւութեան նշան համարուած է դարերէ ի վեր։

* * *

Պարկեշտ ազգային մը, Ներսէս կիւլեան Մարտ 30ին Սրուճէն յԵդեսիա կը դառնար. երբ հասաւ "Ագամեան Նեղուց" ըսուած տեղին, որ 1 ժամ հեռի է քաղաքէս, ձեռբակալեցաւ անդ Հայ—մանցի ... երեք չորս Քրդերէ։

Ուրքէ Քուրդք, կիւլեանի դրամի, անասունը, համերէթը և ամէն ինչ զոր ունէր կողոպտելէն յետոյ, որպէս զի իրենք խնամով մ'անհետանային, բարեհաճեցան նորա աչուները ձեռքերն ու ոտքերը կապելով ամբարկել և Ագամեան վիճակի մէջ ձգել զայն ճամբաներէ հեռի ձորի մը խորն։ Զը մոռնանք ըսել, թէ իբրև վերջին "յարգանք" մը չէին մոռցած "պատուաւոր ծեծով" մ'ալ մեծարել զը կիւլեան, որ այս ամէն բարեաց համար միշտ երախտապարտ կը մընար առ իւր "պարերար Քուրդս"։

Խեղճ կիւլեան 23 ժամ չարունակ մերկ, անսուաղ և ցրտահար տառապելէն զինի կը յաջողի կըրծելով և գրեթէ հրաշիւք իւր կապերը ձերծանել, և հետևաբար միւս կապեր ալ դըդըդուն քակելով կը հասնի ճամբու մ'եզերք, ուսկից անցորդներու միջոցաւ քաղաքէն օգնութիւն կը խընդրէ, և այսպէս կ'ազատի մահուան ճիրանաց մը, յորում ընկղմեալ էր ըչըապէս։

Վերջերս Հայ Երիտասարդ մ'ալ, որ առևտրական գործովք ի Սրուճ գիւղէ գիւղ կը ճամբորդէր, կիւլեանի դէպքին համանման փորձ մը կրեց։

Կըսուի թէ այն դէպքերու գըլխաւորք "Հովլիներ" են. եթէ ստոյգ է այս լուրն, պէտք է նաև այն գէր, զոր վերջերս կատարեցին "Հովլիք" Անգլիացի Սէլքի նամակին և ընկերաց դէմ ի գործ դրուած յարձակմամբ, մարդ կը մտածէ հաւատալ թէ "Հովլիք" մօտերս խօսք մէկ ըրած ըլլալու են ...ական գործով փայլելու . . .։

* * *

Այմայս 13ին 2 Հայք չուկաններու մէջ Թուրքերէ գանակոծեցան արոյն ուրոյն։ Հայոց մին որ Թիթեղագործ մ'էր, բողոքագիր մը պատրաստեց կառավարութեան տալու. բայց խումբ մը Թուրքեր յորդորեցին Թիթեղագործը, պատռել իւր բողոքագիր, սպառնալով որ հակառակ պարագայի մէջ իրենք ևս "համբարու չ'պիտի նստին"։ Թիթեղագործն հոգ չըրաւ և մատոյց կառավարութեան իւր բողոք. և մինչդեռ իւր վկաներ լսել կուտար, խումբ մը Թուրքեր կառավարութեան հանրագիր մատուցանելով կը վկայէին թէ (Թուրքին դէմ դատ բանալու յաւակնող) Թիթեղագործը դանակոծեց իւր ամբաստանած Թուրք, և աններելի անարգանքներ ըրաւ անոր դէմ. — մեկնութիւնն ո՞րչափ կրնայ երդեր հեռացնել մարդիկ ողջմտութենէ։

Դատարանի անթիւ զբաղմանց մին է այժմ այս հաշուենէր դատ, ուրուն ևեք թէև առ ժամս չը գիտցուիր որոշակի, բայց եղեռնագատ առեննի անդամոց մին, անցեալ օր ընդ իս ունեցած տեսակցութեան մը մէջ կըսէր թէ հաւանական կը թուի որ 2 դատախազք, Հայն ու Թուրքն միանգամայն պատժական օրինաց ենթարկուին։ Եւ եթէ իրօք այդպէս լինի, շատ չենք զարմանար, վասն զի այդ ...ն է ա՛յն դատեւ բէ միայն, որոց ... կը ...

([illegible])

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԱԲՆԱԿ ԳԱՒԱՌԱՑ

Վան, 25 ապրիլ 1882.

Ամեն գաւառի նկարագրութիւններ կը տեսնուի հանապազօր ազգօգուտ թերթից սիւնակներուն մէջ. փաստ եմ որ Վասպուրականի Թիմար գաւառի վերաբերեալ համառօտ նկարագրութիւն մի ևս հիւրընկալելու շնորհն ընէք, ի գիտութիւն պատուական Մասեացի անդիւ ընթերցողաց, որ թերևս մինչ ցարդ այս բազմահայ գաւառի վերայ գաղափար մի չունին։

Այս գաւառ Վանի հիւսիսային արևելեան կողմը կ'իյնայ, իւր 120 գիւղերով. սորա արևելեան կողմէն կը բարձրանայ Վարագայ բարձրագագաթ և յաղթական լեառն. արևմուտքէն և հարաւէն կը շրջապատէ Բզնունեաց ծովակ. հիւսիսէն այնպիսի ըլուրներ, որոնք իբրև պարիսպ կեցած են դէպ ի այս գաւառ փչող անախորժ հովմոց դէմ։

Սոյն գաւառի կլիման բարեխառն է, և տեսարանն սքանչելի, նա մանաւանդ հիմա, որ գարուն է, Հայոց դաշտերն, լեռներն և ձորերն կանանչագեղ կը պայծառանան, մէն մի բլուր հազարագոյն ծաղկօք զարդարեալ է. Եւրոպայի երևելի ծաղկունք ոչ ինչ են սոյն ծաղկանց հետ բաղդատելով, որոց անուշահոտ բուրումն նոր ոգի և նոր եռանդ կ'ընծայեն այցելողաց. քըշեալ գաւառին կեդրոնէն խոխոջելով, կ'անցնի Սևաւ գետ, որ օժանդակ կը թափի Բզնունեաց ծովակ. սորա սիրակարկաչ չառաչմանց կը հաղորդին բիւր առուակներու խոխոջումն, որ ամեն սարէ, և ամեն քարէ կը սողոսկին ի ծոցս ծաղկանց։ Այս տեսարանին հետ նաև Թռչնոց քաղցր դայլայլին այցելողաց պիտի թուին զուգելս իւն խօսակից անմոռանալի լեզուաւ. Նա մանաւանդ քաղցրադայլայլ սոխակն, որ իւր քաղցր ձայնով զոգելս հէք Հայ ժողովրդոց սիրտը կը մխիթարէ. յաճախ աստ ըովարար հովեր ևս կը փչեն, որ վաստակեալ երկրագործ Հայ ժողովրդեան ճակատէն կաթկթեցեալ քրտունքը կը ղովացնէ։

Վերոյիշեալ գաւառին երկայնութիւն 11 ժամ, իսկ լայնութիւնն 8 ժամ է. իւր ծոց կը պարունակէ 120 գիւղեր, որոց բնակիչք են Հայք, Թուրք, Ասորիք և Չերքէզք. բնակչաց մեծամասնութիւնը կազմեն Հայերն են. ո՛չ և է յափշտակութիւնք կամ հարստահարութիւնք չեն կարողացած զիրենք թուլացնել կամ վհատեցնել. սոցա արհեստ ընդհանրապէս երկրագործութիւն է, որոյ մէջ պէտք եղածին չափ յառաջդիմութիւն ունին, բայց մեծաւ մասամբ աղքատ են. այժմ աւելի պարենին հայթայթելը շատ երջանիկ կը համարուի. սորա պատճառ կրնայ համարուել սովը, և վերջին պատերազմն, և վաչխառուաց անգթութիւնն, որոց ողորմելի վիճակ ևս առաւել տեղի տուած է պանդըխտիլ ի Պոլիս, լքանելով իրենց ընտանիքն, որոնք ամենչեա սպասելով, իւրեանց կեանքը կը փճացնեն. արդէն յիբերաց բաժնուելու տխուր վայրկեանն, երբ ողբալով և կոծելով հրաժեշտ կուտան, մարդկային սիրտն քարեղէն լինելու է, որ իւր արտօսրը նոցա արտասուացը հետ չխառնէ. բայց ի վերայ այսր ամենայնի իւրեանց նեղութիւնն և դառն վիճակն մոռանալով, իրենք զիրենք վեհութեան կուտան, և անտանելի թշուառութեանց կ'ենթարկեն իւրեանց խեղճ ընտանիքն. ահա այս է գաւառիս մէջ բնակեալ մեր ազգայնոց վիճակը։

Սոյն գաւառին մէջ վերջին աստիճանն ուսման սով կը տիրէ. ազնուականութիւնք իւր գիրը սքանչելի կերպիւ կը կատարէ. կրնամ ըսել որ հոս հազարին մէկն հազարակ հազիւ ընթերցմունք և գրել գիտնայ. քահանայները նոյն իսկ, որոնք այբ գիրն գրելու համար վայրկեաններու կարօտութիւն ունին։ Բայց, վասն զի պարագ մ'է բացատրութիւնք յարդել, ես ալ յարգելով զայն, Արժ. Տ. Գէորգ քահանային ունեցած ուսմունքը չեմ կարող ուրանալ. սոյն քահանայն «Առիկէօղլը» գիւղի հովիւն է, որ իւր հմտալից քարոզիւքն և ազգասիրական ձեռնարկօք ամեն Հայու շնորհակալեաց արժանի է. յիշ՛ւ թէ Թիմարի կղերներն ևս Նորին Արժանապատուութեան ընթացից հետևէին, և ճանչնային թէ իրենց կոչումն մեծ, և պաշտօնն վսեմ է։

Տեղւոյս ժողովուրդ բոլորովին անտարբեր է յառաջդիմելու, և այնպէս համոզուած են՝ թէ այլոց պարագն է իւրեանց ո և է պիտոյք հոգալ։ Իւրեանց աչք Կ. Պոլսոյ Սօվէլոց Մասնաժողովին և Միացեալ ընկերութեանց սեւեռած են։ Գաւառիս մէջ գրեթէ դպրոց չկայ. բայց ի Միացեալ ընկերութեանց նախակրթարաններէն, զորս այցելողք պիտի տեսնեն մի մի երկնային լուսատու ճառագայթներ, որք ձգուած են ագիտութեան մէջ թաւալող գաւառացին լուսաւորելու։ Ցիրաւի մեծ գրուատանաց արժանի է ազգօգուտ ընկերութեանց սոյն ձեռնարկներ։ Մի միայն «Կիւմինեց» գիւղի նախակրթարանն, որ թէ՝ «Կիւմինեցւոց» և թէ՝ շրջակայ գիւղօրէից վերականգնմանութեան յոյս եղող վարժարանն է, ընկերութեան նպատակին հակառակ այցելուն պիտի տեսնէ մանուկներ մօտ 25ի, որոց սրտին մէջ իրականութիւն չիկայ. այցելող խաւրոց պիտի կարծէ, ոչ թէ վարժոց. սորա թշուառ կացութեան տեղի տուած է «Տիրացու Ցակոբ» անուանեալ կառավարչի մը աչքի տըկարութիւնն, և իւր ամենօրեայ զուարճութիւն, ըստ գիւղացեաց պատմածին. ի զուր Պատ. մանկավարժներ համապատ կ'աղաղակեն իրենց հմտալից յօդուածներով՝ թէ մանկավարժները պէտք է խղճի մտօք կատարեն իւրեանց պաշտօն. բայց Տիրացու Ցակոբ ո՞երկէ լսած է այս նախադասութիւնը. իւր միտք և զբաղում են ամսականները ձեռք անցունել, և ձեռօք մը ժողովրդեան սիրտը շահիլ, որպէս զի բողոք չյառանան առ ընկերութիւնն իւր ընթացից համար։ Արդեօք Տիրացու Ցակոբի խիղճ գինք չտա՞նջեր, Հայ մանկութեան յառաջդիմութեան ասպարէզը գոցելով, որոնց առաջ ճակատէն մարդ կրնայ նշմարել, թէ ապագային Հայութեան մէջ մի նշանաւոր տեղ պիտի բռնեն. սորա վրայ Տնօրէն ժողովոյ խորին ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ, որ իմ ձայնս անլսելի չթողլով, ազգին մանկավարժները բանիրուն մարդիկ ըլլալուն կը մտածէ, և ոչ սորա նման Տիրացուներու։

Ի գլխոյ միւս գիւղերու ժողովրդոց ևս իմ անհուն երախտագիտութիւնս կը յայտնեմ Միացեալ ընկերութեանց Մեծ. անդամոց, որք այսպիսի հէք ժողովրդոց մէջ ամեն ժամ ամեն վայրկեան իւրեանց ձեռքեր անպակաս չեն ընէր նախակրթարաններ հիմնելով, և բարոյական հայուն խեղճ մանկտեաց պարգևելով։ Ահա Միացեալ ընկերութեանց մի միակ պարծանքը, և այս բանին համար է որ նախանձելի մի օրինակ եղած են իւրեանց հայրենակցաց։

Մ. Ս. ԿԱԶՄԱՐԱՐԵԱՆ

ԻՒՍԿԻՒՏԱՐԻ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

. . . Խմբագիր.

Ընդհանուրի շահուն համար վիճաբանութեան դրուած մի խնդիր անձնականէ վերածել, ոչ միայն անիրաւութիւն՝ այլ և բառին բովանդակ նշանակութեամբը վատութիւն է, ուստի աւելի չի խօսելով հակառակորդիս և իմ յօդուածիս պարունակութիւնը աղաւաղելու ընթերցողացս և ամփոփ թաղեցոյս դատողութեան կը յանձնեմ։

Գոհ եմ որ նենգամիտ յօդուածագիր մը, վարժարանէ, գիտութենէ և ազգային գործերէ բոլորովին անտեղեակ Մ. Մարտիկեան երիտասարդի մը ստորագրութեամբ տակ Ձեր պատուական լրագրին 3181 թուոյն մէջ իմ ճեմարան վարժարանին նկատմամբ յառաջ քան զայս հրատարակած յօդուածիս պարունակութիւնը գրեթէ ամբողջապէս հաստատած է, ինչպէս նաև իւր խորին լռութեամբ Թորգոմեան միաբնծան և ի մէնջ ամբաստանեալ վարչութիւնը։ Վասն զի

Առաջին — Ես գրած էի թէ «բաւական ժամանակէ ի վեր վարժարանին մէջ կառավարիչ չկայ», յօդուածագիրը զայս խոստովանիր է։

Երկրորդ — Ես գրած էի թէ Թորգոմեան միաբնծան հոգաբարձուութիւն է, և յօդուածագիրը զայս ևս լռութեամբ ընդունիր է։

Երրորդ — Ես գրած էի թէ «ըստ Խըմիրլեանի յայտարարութեան վարժարանը նախակրթարան է», խեղալի յօդուածագիրը զայս ևս խոստովանիր է։

Չորրորդ — Գրած էի թէ «Խըմիրլեան Մէլզպուրեան վարժարանը անձնուիրաբար կը դասախօսէ, իսկ իր թաղի վարժարանն ոչ». ... յօդուածագիրս զայս ևս չուրանար, և պատրուակեալ ձևի մը տակ կ'ըսէ թէ, իւր ձեռնասուն Արժ. Մատթէոս վարդապետի յանձնած է, առանց մտաբերելու թէ յիշեալ վարդապետին ցաւալի տկարութիւնը շատ խօսիլ անգամ չի ներեր, թող թէ դասախօսել. այսու ամենայնիւ կը յաւելու սակս և Խըմիրլեանի խնկարկելով ըսել թէ Խըմիրլեանի բնաւ ճեմարան չայցելելը անհեթեթ սուտութիւն է, մինչդեռ կ'այցելէ ըսելն է անհեթեթ սուտութիւն, և այս սուտութեան ապացոյց նոյն իսկ յօդուածագիրը տուած էր ըսելով թէ իւր ձեռնասունն իւր տեղը կարգած է. ահաւասիկ ճշմարտութիւն մի զոր մեր հակառակորդը կը հաստատէ, և իրաւունք կուտայ մեզ կրկնել հրապարակաւ թէ՝ քանի որ վարժարանին հարկաւոր մանկտին առանց կառավարչի է, բնական հետևանօք ամենայն ինչ խանգարեալ ենթադրելը արամաբանական ճշմարտութիւն մի է, զի տան մի մէջ իսկ երբ չորս հինգ ոգայ սամիձին թողուին, շատ անկարգութիւններ կրնայ յառաջ գալ. արդ՝ յառաւօտէ մինչ երեկոյ եթէ հարիւրաւոր մանկունք ըստ իւրեանց թողուին, ճշմարտութիւն չէ՞ երկրորդել թէ այն վայրը բարոյականի և ուսման հիւանդանոց մ'է։

Իսկ գալով այն խնդրոյն որ կ'ուզէ հրապարակաւ ցուցնել թէ այս չարժումն ընողը միայն ես եւ Աղաճանեան էֆէնտին ենք, ասով թերևս պահ մի կարենայ խաբել զհեռաւոր Հայս. բայց քանի որ բոլոր թաղեցին մեր գրած իրողութեան կատարելապէս հասու է և թէ մեզ ապացոյց են ժողովրդին կողմանէ առ Թաղ. խորհուրդն և ի վարժարանին կրկնակի գացող և եղելութեանց վերայ ցաւօք սրտի բողոքող պատուաւոր թաղեցիներ և որդեւէր ծնողք ոմանք, վարժարանին յետադիմութեան վերայ ունեցած ցաւալի զըրագրումներն սոփեալ ձեռնամուխ եղած են ընել նոյն իսկ յօդուածագրոյն և վինքն չարժող ձիրութեան մարմնոյն առջև։

Ահա ուրեմն վարժարանը յետադէմ, չարժումը ժողովրդային և մեր յայտարարութիւնը ջերմ ազգասիրութեան արգիւնք է, հետևաբար առ ոսն կը կոխեմ առ մեզ եղած այն վատ և փոքրոգի յոխորտանքը, մանաւանդ Ֆէլէկեանի դէմ, որ ազգին մէջ երկար տարիներէ ի վեր ոչ միայն անձնազոհ և բազմաչխատ, այլ և ի Սամաթիա, յԱզգ. Հիւանդանոցն, յԸնկերութիւն, յԻւսկիւտար և այլ ազգային թաղեր, ազգին օգտակար և նշանաւոր գործներ և եռանդուն սպասներ հասուցած է, որոց քաղցր արդիւնքը այսօր կը վայելէ ազգը, և զոր Խըմիրլեան իսկ եկեղեցւոյ բեմէն մի նշանաւոր օր քարոզած է թէ «Ճեմարան պարծանքներ հասոյց ազգին և որք են Արժ. Գուրեան վարդապետ, Աղաճանեան էֆէնտի, Խանձեան ևայլն»։ Արդ, քանի՛ վատութիւն է ազգին նուիրուած սիրտ մի մարդամեքենայութեամբ վիրաւորելը. այս ալ ողջամիտ և ազգին ճշմարիտ բարեկամացը կը յանձնեմ դատել. իսկ ես ազգասիրութեան սիրելի պարտք մի կատարելու սկզբամբ յառաջիկային պիտի ցուցնեմ թէ, Ճեմարանի խնդրոյն համար՝ Իւսկիւտարի մէջ չի բնակող և Գատըգիւղի վարժարանին մէջ դասախօսող անձնուէր Ֆէլէկեանի նման հաւնեալ և ազգային բազմաթիւ ուսումնոյ իրաւամբ հայր հանդիսացած անձի մը վերայ առանց բնաւ ինչ պատճառի յարձակիլը ի՞նչ չարժառիթներ ունի և ո՞յք են անոնք։

Ուստի խնդրեմ՝ խմբագիր Տէր, ձեր ծանօթ ազգասիրութեամբը հաճիք այս ազգօգուտ յօդուածոյս անկիւն մի շընորհել մօտակայ թերթերէդ միոյն մէջ և ընդունիք յարգանացս հաւաստիքը։

Իւսկ. Նոր Թաղ — Մ. ՓԱՓՕՆԵԱՆ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Դ. Փ. Զօրաբեան Դրամատեղմը Եւրոպիոյ առաջին կարգի դրամատանց հետ յարաբերութեան մէջ ըլլալով, Սաքսոնիոյ. Համպուրկի, և Պրիւնսվիքի տեղերահաչակ վիճակահանութեանց Մայր տոմսակները իւր բազմաթիւ գըռուրդաց տրամադրութեան ներքև դնելու բարեյաջող առիթն ունի։ Աւելորդ է յիշել թէ քանի՛ հաստատուն երաշխաւորութեանց ներքև առնուած են այս եղական վիճակահանութեանց զանազան գործառնութիւնք և կարգադրութիւնք, թէ ինչպէս վիճակահանութիւնք աւելի քան տասնեակ տարիներէ հետէ՝ յիշեալ երկիրներու կառավարութեանց պաշտօնական հսկողութեան ներքև կատարեալ կանոնաւորութեամբ անընդհատ կը կատարուին, և թէ ինչպէս չահող մեծաքանակ վիճակներուն անընդմիջական վճարումը յաւէտ եբաշխաւորեալ է նոյն կառավարութեանց ներքէ. երկար ժամանակաց փորձառու-

Թիւն մը՝ այս մասին կատարեալ գիտակցութիւն մը եւ անկեղծ համոզում մը ներշնչած են Եւրոպական հասարակութեան, որ աւելի քան մի դարէ հետէ այդ վիճակահանութեանց մասնակից եղած է ամենայն վստահութեամբ, վստահութիւն մը զոր ցարդ եւ ոչ մէկ պատճառ չէ եկած եղծանել երբէք։

Այս անգամ պատիւ ունիմ աղդարարել որ յառաջիկայ վիճակահանութիւնք տեղի պիտի ունենան հետեւեալ թուականներով.

Համպուրկի 282րդ վիճակահանութեան առաջին կարգը պիտի քաշուի 2 յունիս 1882 ին։

Սաքսոնի 102րդ վիճակահանութեան առաջին կարգը պիտի քաշուի 21 յունիս 1882 ին։

Պրիւնսվիքի 93րդ վիճակահանութեան առաջին կարգը պիտի քաշուի 1 յուլիս 1882 ին։

Այս առթիւ մեր բազմաթիւ գնորդաց եւ բարեկամաց ուշադրութիւնը վերստին կը հրաւիրեմք որ անթերի վստահութեամբ առորապրելոյս գիմեն ու փութան ձեռք ձգել իրենց բաղդը մեր ձեռքովը ի վաճառ հանուած վիճակահանութեանց միջոցաւ, որոնք ամենամեծ վիճակներ (շահեր) կը խոստանան փոքրիկ գումարի մը փոխարէն միայն։ Շատ անգամ բաղդը մարդոյ մը դուռն եկած կ՚սպասէ թերեւս որ սա իւր շնորհքները խնդրէ միանգամ, ինքն պատրաստ ըլլալով նորա խնդիրն անմիջապէս լսելու. անոնք որ իրենց խոհական յամառութեամբ ի վաճառ հանուած վիճակաց ... մէջ կը գտնուին անշուշտ, եւ աններկրայելի է թէ իրենց բաղձանքը լրիւ պիտի կատարուի անորոշ կարգաւ։

Պատրաստ եմք նաեւ մեր գաւառացի գնորդաց յանձնարարութիւններն եւս կատարելու փութալ, բաւ է թէ առաքիչները անուններն եւ քանակութիւնը մեզ հաղորդուի եւ փոխարժէքն յղուի։

Կատարուած վիճակահանութեանց շահուած վիճակներուն պաշտօնական ցանկերը միշտ պատրաստ կը գտնուին մեր քով ի տրամադրութիւն մեր գնորդաց եւ շահուած վիճակներն անմիջապէս կը վճարուին։

Ղալաթիոյ Փօմիսիօն խանին դիմացը թիւ 9.

Սեղանաւոր

Դ. Փ. ՋՈԲՈՒՐԵԱՆ

ՁԵՒՈՑՑ

Առ Պ. Դ. Պ. Ն. (Բաղէշ).

Ստացանք ձեր մայիս 5 թուականը։

Գանգատնիդ տեղի չունի, բատ ... բում փորձով ցոյց կուտանք թէ ամբողջ կերպիւ կը մտածենք ձեր վրայ։

Բայց գրել երբեմն նամակներ, որք որ եւ է պատճառաւ չեն տպուիր, այս միայն ձեզ չէ պատահած։

Ձեր առաջարկը սիրով կ՚ընդունինք։

Ղրկուած երկու գրութիւնք կը տըպուին։

Ձեր Ց. Գ. ին պատասխանը սա է. Ազատ էք ձեր որոշման մէջ։

Առ Պ. Մ. Պ. Խ. (Տփղիս).

Ստացանք ձեր ապրիլ 24 թուականը։ Թղթակցութիւնը պիտի տըպուի։ Կ՚ընդունինք ձեր առաջարկ։ Կրնաք շարունակել։ Բ. Գ.

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Առեւտրական գործոց տեղեակ ու միջնորդութեան վարժ երիտասարդ մը կ՚ուզուի։ Պէտք է դիմել Ղալաթիա, Քարաքէօյ, Մահմուտիյէ փողոց, Համբարձումեան խան թիւ 5 սենեակն։ 3—1

ՔԻՆԱ ՔԱԼԻՍԱՅԱ

Մէտ-ի կէ-ղ...-ն Ք...ն...-ղէ...-Լ-ը-...-Ձ Եւ...-Ք...-ն Քն...+ն...-է ք-Ն

ԱԶԴՈՒ ԵՒ ԽԻՍՏ ԱՆՈՐԺԱՀԱՄ ԿԱԶԴՈՒՐԻՉ ԸՄՊԵԼԻՔ

Ցնդէ, արեան նուաղումէ, եւ ջիղերու տկարութենէ պատճառեալ ամեն կարգի հիւանդութեանց.

ՕԳՏԱԿԱՐ ԴԵՂ

Ախորժակ բացող, երեսին գոյնը, եւ շրթանց կարմրութիւնը կենդանացնող, չարժման թեթեւութիւն եւ մտքի արթնութիւն տուող ԱՆՀԱՄԵՄԱՏ ՈԳԵԽՈՐԻՉ ԲԱՂԱԴՐՈՒԹԻՒՆ։

Մթերանոց, ի կալաթա Ամերիկեան դեղարան, Մէհմէտ-Ալի փաշա խան։

ՄԱՐԳԱՐ Վ. ՊԷՅԼԻԿՃԵԱՆ

ԻԼԱՆ

Պէյօղլուընտա պիւյիւք ճատտէսէ Պօն-Մարշէնին գարշըսընտա վագը օլուպ, նիւմրիւ թահթինէն 36 արշըն, վէ թէրքիպին 1340 արշընտան իպարէթ պուլունան պիւյիւք պիր պապ խանէ իլէ, ալթընտա պուլունան 347 վէ 349 վէ 351 վէ 355 վէ 357 վէ 359 նիւմէրօլու ալթը պապ տիւքքեան, պիլմիւզայէտէ ֆիւրուխթ օլունաճագ տըր։

Միւզայէտէ իւչ ւէֆա, եանի, պիրինճի ւէֆասը չէհրի մայիսը րումինին 7ինճի կիւնիւնէ թէսատիւֆ իտէն ճիւմաա կիւնիւ, 2ինճի ւէֆասը եինէ չէհրի մէզքիւրուն 14ինճիւ կիւնիւնէ թէսատիւֆ իտէն ճիւմաա կիւնիւ, իւչիւնճիւ ւէֆասը եինէ չէհրի մէզքիւրուն 21ինճի կիւնիւնէ թէսատիւֆ իտէն ճիւմաա կիւնիւ սաաթ 4 պուչուգտան եէտմիշէ գատար, գիյրաթ վազի իւլ իմզա միւզայէտէ սէէմուրու մարիֆէթիյլէ, Պէյօղլունտա մէզքիւր խանէնին էօնիւնտէ իճրա օլունաճագ վէ իւչիւնճիւ ւէֆա միւլքի մէզքիւր միւչթէմէլաթը իլէ էն զիյատէ գըյմէթ թէքլիֆ իտէնէ միւլքէնէք. անճագ, բէյ օլաբագ աէրհալ 2,000 լիրա թէէտիյէ իտէրէք, պէտէլլին գուսուրու իլէ եւեդատէ 2 հիսսայը իլէ թէլլալիեէսինի ատախի, հէմէն միւզայէտէն իլթիպարէն օն պէշ կիւնէ գատար իճրա օլունաճագ օլան գախ ու ֆիրաղ մուամէլէսինին հինի իճրասընտա թէէտիյէ վէ իյֆա իտիլէճէք տիր։

Շուրասը տախի իլան օլունուր քի, չաէէտա 28 մայիս թարիխինտէ վուգու պուլաճագ միւզայէտէնէ գատար, ֆիյաթը միւզայէտէնին եւեդատէ պէշլիատէն տուն օլմամագ իւզրէ, տիկէր թարաֆտան սայիր թալիպ զուհուր իթտիկի հալտէ, թարիխի մէզքիւրտէ միւզայէտէնէ պէթէքրար տէվամ օլունարագ, հէմէն մէզքիւրտէ գաթիէն խիթամ պուլաճագ, վէ միւլքի մէզպուր, էն զիյատէ գըյմէթ թէքլիֆ իտէն աէ թէդարրուր իտէրէք, պէտէլի միւզայէտէնին եւեդատէ 25ի աէրհալ վէ գուսուրու տախի պալէատէ թարիֆ գըլընտըղը վէչհլէ, գախ ու ֆիրաղ մուամէլէսինին իճրասընտա ախզ ու իսթիֆա օլունաճագ տըր։

Միւլքի մէզքիւր հէր կիւն զիյարէթ իտիլէպիլիրիկի կիպի, խարիթասընը կէօրմէք վէ զիյատէ մալումաթ ալմագ իսթէյէնլէրին տախի, սահիպի իմզայէ միւրաճաաթ իյլէմէլէրի լազըմ կէլիր։ Ֆի 13 մայիս Ալաֆր. սէնէ 1882

Միւզայէտէ մէմուրու

Է. Տը Ք...Ն...

Գալաթատա Սաաթճը-խան

Բէրչէմպէ-բազար

ԽՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. Պոլիս Ճէլալ պէյ խան

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա 18 մայիս.

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
(Օսմ. ոսկին 100 գրուշի հաշուով)

Լոնտրա 3 ամիս, դրչ	110 22 1/2 առ	Անգլ. լիր
Փարիզ 3 » Ֆր.	22 82 1/2 առ	Օսմ. լիր

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՑ

Օսմ. քօնս. գոցուեցաւ	14 10
բացուեցաւ	14 12
կէս օրէն	14 14
	Անգլ. լիր
Սօսիէթէ ժէնէրալ 6 0/0	5,28
» Օթօման	4, 5
Կ. Պոլսոյ Պանքան	10, 5
Քրէտի ժէնէրալ 6 0/0 Օսմ. լիր	7, 1
Փոխ. 1865 (Մուրթոն) 6 0/0 Ֆր.	82,
» 1865 » 6 0/0	74,—
» 1869 (բէնար) 6 0/0	72,
» 1872 (պօն տրւ թրէզօր)	27,25
» 1873 (բէնար) 6 0/0	67,
Ռումէլիի երկաթուղի	57 50
Լաւրիում	171,
Թրամուայ (գ. կ.) Օսմ. լիր	340,
Թիւնէլ	850
Հէյվալէոփ	30
Դէբօր	—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
(Օսմ. ոսկին 100 գրչէն). Դրչ.

Անգղիական ոսկի	110 4
Գաղղիական »	87 34
Եօլ	90 10
Իրմիլիք	81 15
Խառաջոն թուղթ	890
» արծաթ (Նոր)	90 10
Մէճիտիէի տարբերութիւն	108 1
Վեցնոց	126 5
Յինգնոց	208 20
Յինգնոց (անկէտ...)	183
Բէշլիք	207
Դէհէպ	720

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտրա 29 մայիս.

Հրապարակը գոց է։

Անգղ. քօնս.	102 1/4
Օսմ. »	13
Փոխ. 1865	16 1/4
» 1869	14 1/4
» 1871	71 1/4
» 1872	27 1/4
» 1873	13 1/8
» 1877	84
Պանք Օթօման	22 1/8
Ռուս. փոխ. 73ի	85 7 8
Եգիպտ. միացեալ	70 7/8
» արտօնեալ	90 7/8
Տայրա Սանիէ	
Փոխ. Ռօչիլտ	92 1/8
Փոխանակագիր Փարիզի վրայ	25 412

Փարիզ 29 մայիս.

Գաղղ. քօնս. 3 0/0	116 50
» » 3 0/0	83 47 1/2
Օսմ. քօնս.	13,15
Փոխ. 1865 Ֆր.	85
» 1869	70
» 1873	66
Օսմ. Երկաթուղի	57,50
Պանք Օթօման	814 37
Քրէտի Լիօնէ	730,
Ռուս. փոխ. 5 0/0 (1877)	—
» » Արեւելեան	—
Իտալ. քօնս.	90 40
Եգիպտ. միացեալ	358 25
Փոխանակագիր Լոնտ. վրայ	25,18

Վիէննա 29 մայիս.

Փոխ. Լոնտրայի վրայ	120,
Ռումէլիի երկաթուղի	27,

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
Ա. Ա. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ

—o—

ՆՊԱՐԵՂԷՆՔ ԵՒ ՈԳԵԼԻՑ ԸՄՊԵԼԻՔ

Հայկական վաճառատան կեդրոնը փոխադրուած է այժմ Ալաճա Համամ Քէթէնճիլէր պաշը Լամպադօրծ Յարութիւն էֆ. Զադմչեանի կից թիւ 21 եւ 23 մեծ եւ նորաշէն վաճառատունն.

ՍԻՆՔԼԷՐԻ ԱՃԱՌ

Անգլիացի բնալոյծ Տօքթօր Սինքլէրի վերջերս հնարած աճառը՝ մինչեւ հիմա ճանչցուած բոլոր լուացքի աճառները կը գերազանցէ թէ՛ խնայողութեան, թէ՛ աշխատութիւնը նուազեցնելու եւ թէ՛ ճերմակեղէնները պահպանելու մասին. մեք եւ մեր բազմաթիւ բարեկամներն որ քանիցս փորձեցինք զայն, համոզուած եմք որ մեր տնական կենաց մէջ երջանիկ յեղափոխութիւն մը պիտի մտնէ այս աճառին տարածմամբը. ամենէն խոնարհ յարկերէ սկսեալ մինչեւ մեծամեծաց պալատներ, գիշերօթիկ դպրոցներ, հիւանդանոցներ եւ այլն, նախամեծար պիտի համարին Սինքլէրի աճառը՝ նկատելով մանաւանդ որ անոր մէջ վնասակար հիւթեր չկան. իսր առատ փրփուրին շնորհիւ բազմնեաց համար ալ գործածուելու խիստ յարմար է։

Անհաւասիկ լուացքի համար զայն գործածելու եղանակը.

Առջի իրիկուընէ մէկ կաղապար (քալըպ) աճառը սաչէ փոքր ամանով մը եռացեալ ջրոյ մէջ եւ թող կրակին վրայ մինչեւ որ աղէկ մը հալի, յետոյ կաթսայի մէջ լեցուր չորս թայ (քօվա) պաղ ջուր կամ տաք ջուր՝ (եթէ լաթերը խիստ աղտոտ են). ճերմակեղէնները պատրաստէ նախ, լեցուր եռացեալ աճառոտ ջուրն այդ կաթսային մէջ եւ անմիջապէս թաթխէ ճերմակեղէնները եւ թող այնպէս. առաւօտուն չիթի մը բրէ զանոնք եւ աղէկ մը քամէ, յետոյ երկու կամ երեք անգամ յստակ պաղ ջրով ողողէ մինչեւ որ աճառը վրայէն բոլորովին երթայ, եւ կ՚ունենաս սքանչելապէս սպիտակցեալ ճերմակեղէններ։ Աղտոտները կաթսայէն հանելէ ետք, պէտք չէ աճառ ջուրը թափել, այլ անոր մէջ թաթխէ ներկաւոր լաթերն ու բրդեղէնները, զոր հինգ վեց ժամ յետոյ կը հանես մի եւ նոյն կերպով ինչպէս ըրիր ճերմակեղէններուն։

Յատուկ պայմանագրութեամբ գործակալ կարգուած լինելով՝ Սինքլէրի աճառին միակ եւ գլխաւոր կեդրոնը թէ՛ Պոլսոյ եւ շրջակայից եւ թէ՛ բոլոր Ասիոյ համար մեր վաճառատունն յառաջացուցած եմք։ Պատ. վաճառականք, խանութպանք եւ հասարակութիւնն հրաւիրեալ են այն տեղէն գնելու։ Թէ՛ մայրաքաղաքիս մէջ եւ թէ՛ գաւառներն հասատատուելիք ....ներու ցանկն հետզհետէ պիտի հրատարակեմք։

Նոյն վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ Փամալոյ եւ այլ ընտիր աճառներ, ազնուագոյն սեւ խաւեար եւ ապուխտ, Սեպասիոյ առաջին կարգի կարագ իւղ, զմաիլ ճերմակ իւղ, խիստ ընտիր եւ միջին աստիճանի սրարմաչէթ մոմեր, խահուէներ՝ Բիօյի եւ Մարթինիքի, շաքարներ՝ Թրիէստի, Հոլանտայի տակառով եւ Գաղղիոյ գլուխ շաքար, Նաբօլիի եւ Ճէնովայի մաքարնա եւ շէհրիէներ, Մալթայի եւ Մարսիլլիոյ բախսմէս, Թրքական եւ Հոլանտայի պանիրներ, Միլանի կարագ, քօլա, Եգիպտական՝ Իտալական եւ Անգղիական բրինձներ, լուբիա, ձէթ, լեղակ (չիվիտ) եւ այլն, եւ այլն։

Մեր գործոյն հիմնագիծն է գներու մէջ չափաւոր լինել, մեծարոյ յաճախորդները բնաւ չընենգել եւ գոհացնել զնոսա։ Մեզ եղած յանձնարարութիւններն անստգիւս ուղղութեամբ կատարելնիս արդէն փորձով ցուցած եմք. գնուած ապրանքներն ուզուած տեղերը կ՚ուղարկեմք մեր բեռնակրաց միջոցաւ, թեթեւ փոխադրութիւնք մ՚առնլով, այնպէս որ մեր վաճառատան պէտք ունեցողներն բախսուած չեն անձամբ գալու. գրաւորապէս իրենց հրամանները մեզ հաղորդելով կրնան վստահութեամբ սպասել որ ամենայն ուղղութեամբ ու փութով պիտի ծառայեմք իրենց։ Երրորդի մը ձեռօք ապրանք գնողներուն ի միամտութիւն՝ տրուած ապրանաց եւ ընդունուած սաակին մէկ ցուցակը պիտի յանձնեմք։

Վաճառատանս ապրանաց շարքին մէջ կը պարունակին նաեւ Ֆրանսայէն յատկապէս մեծ քանակութեամբ բերել տրուած Շամբանիա, Մալակա, Սէնդ Էմիլիօն, Սէն Ժիւլիէն, Մետօք եւ այլն կոչուած ընտիր գինիներ, բազմաթիւ տեսակ քօնեաքներ, ամէս, մէնդա, շաքարօղիներ, քիւրասօ, ռուփերով աղած ձկունք, թթուեղէններ (թուրշու), ալի ջրոյ մէջ թարմ պահուած լուբիա, ծիթապտուղ, պեղելիա, նոյնպէս շիշերով տօմաթէս եւ այլն եւ այլն։

Ըստ ոմանց մեր գներն՝ ինչ ինչ ապրանաց մասին՝ բարձր են. բայց թող ի նկատ առնուի թէ ուխտած եմք գէշն աղէկի տեղ չը վաճառել երբէք, պակաս չը կշռել, մէկ ապրանքն արժան տալով միւսին մէջ չը խաբել զժողովուրդն, յայնժամ բացայայտ կը տեսնուի որ արժան վաճառելու մասին եւ ոչ մէկ վաճառատուն կը մրցի կամ կրնայ մրցիլ մեզ հետ։

ՓԱՅԼԱԴԵՂ

Սրուակով ջուր մը որ երկու վայրկենի մէջ պղնձներու եւ արոյրներու (բիրինճ) ժանգն եւ այլ աղտերը կ՚առնու եւ արտաքոյ կարգի փայլունութիւն կուտայ անոնց. կը ծախուի ի Հայկական վաճառատան, Ալաճա համամ, Քէթէնճիլէր պաշը, թիւ 21-23։

Սակարկութիւն չը կայ. — կանխիկ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

—o—

ԴԵՂԱՐԱՆ

Պ. եւ Հ. ՔԻՒՉԻՒՔԵԱՆ ԵՂԲԱՐՑ

Երկար ժամանակէ ի վեր՝ դեղավաճառութեան եւ դեղագործութեան զբաղելով՝ հասարակութիւնը գոհացնելու համար մեր ձեռքէն եկած ջանքը՝ խնայած չըլլալնիս յայտնի է մեր պատուարժան յաճախորդաց եւ բոլոր հասարակութեան։ Այս անգամ ալ, մեր յարգոյ յաճախորդաց դիւրութիւն մ՚ըլլալու համար դեղարան մը բանալու փափաքելով, շատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ Պոլսոյ Եէնի-ջամի փողոցի 26 թիւ մթերանոցէն զատ՝ նոյնպէս Կ. Պոլիս կամուրջին դիմացը 77 թիւ «Պ. եւ Հ. Քիւչիւքեան եղբարք» անուամբ դեղարան եւ մթերանոց (տէբօզիթօ) մըն ալ բացած եմք, ուր Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ քիմիական բաղադրութիւններն ու զանազան դեղերը, մեծ խնամով շինուած, եւ ամենէն ընտիր տեսակները կը գտնուին եւ աժան գնով կը ծախուին։ Ասոնցմէ զատ, ամեն ատեն գործածուած զանազան տեսակ գինի, ազնիւ ձկան իւղ, քինեաք եւ ուրիշ ըմպելիք միշտ կը գտնուին, ինչպէս նաեւ ամեն տեսակ գործիքներ։ Եկած դեղագիրք խիստ թարմ դեղերով, աժան գնով եւ մեծ խնամով կը պատրաստուին։ Ասոնցմէ զատ դեղարանին վերնայարկը բժշկաց համար յատուկ տեղ որոշուած ըլլալով, հիւանդութեան մը համար բժշկի հետ խորհրդակցիլ ուզող անձինք, մեր դեղարանը գալով, ամեն կերպով օգուտ կը տեսնեն։ Նոյնպէս, մինչեւ ցարդ կաւըլով պտըտող եւ իրենց ճարտարութեամբ ամենուն ծանօթ եղող հաչակաւոր ատամնաբոյժ Պ. Կրէկուար Ջամի եւ Ֆիզա եղբարք եւս, մեր դեղարանին վրայ մեր կողմանէ իրենց վարձուած սենեկին մէջ ամեն օր կը գտնուին։

* * *

Դարձեալ հաչակաւոր բժիշկ Մեծ. Տօքթ. Աբրաքեանն ալ որ իւր ճարտարութեամբը շատ տարիներէ ի վեր ամենուն ծանօթ եղած է, ամեն կիրակի օր ժամը 4 էն մինչեւ 8 իրեն ներկայացող հիւանդները պիտի բարեհաճի ձրի նայելու. դարձեալ միւս օրերն ալ առաւօտեան ժամը 5էն մինչեւ 8 մեր դեղարանը գտնուիլը յարգոյ հասարակութեան իմաց կուտանք։

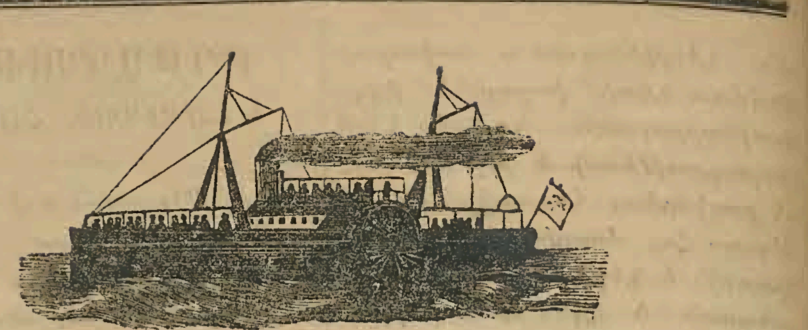

ՇԻՐՔԻԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1882 ՄԱՅԻՍ 1 ՇԱԲԱԹ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ
ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՅԻՍ 31

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Եւրոպական եզերք

Ժամ		Թիւ
11	Ենիմահալլէէն Մէգարպուրնու, Պէօյիւքտէրէ, Թարապիա, Ենիքէ։ (Ենիգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի։)	32
11 30	Ենիքէօյ. Սթէնեա. Էմիրկ. Պօյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. (Առնավուտգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	19
12	Բ. եւ Ա. Գավագ. Ենիմահալլէ. Մէգարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Ենիքէ. (Ենիգիւղի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	34
12 45	Ենիքէ. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. (Պէպէքի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	28
1 30	Ենիմահ. Մէգարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Ենիքէ. (Ենիքէ. շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի։ — Ուրբաթ օրերը Սթէն. Միրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք։	33
2	Ենիքէ. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. (Բացի ուրբաթէ։)	25
2 45	Ենիմահ. Մէգարպ. Պէօյիւքտէրէ. Քիրէճպ. Թարապ. Ենիքէ. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար, Պէպէք։ (Առնավ. շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի ի Պէպէք. —Ուրբաթ օրերը Առնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։	19
4	Մէգարպ. Պէօյիւքտ. Թարապիա. Ենիքէ. Սթէն. Էմիրկ. Պօյաճ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Առնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկ.	34
6 15	Ենիմահ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ. Բաչաապ, Ենիքէ. Էմիրկ. Գանլըճա. Ռ. եւ Ա. Հիսար. Գանտ. Առնավ. Չէնկէլք. Պէյլէր. Օրթաք. Գուզկ. Պէշիկ. Իւսկ.	4
8 15	Ա. եւ Ռ. Գավագ. Ենիմահ. Մէգարպ. Պէօյիւքտ. Թարապ. Պէյքօզ. Ենիքէ. Էմիրկ. Պօյաճըք. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Առնավ. Գուրուչ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթ. (Ուրբաթ օրերը Սթէնեա)	33
9 45	Մէգարպուրնուէն Պէօյիւքտէրէ. Թարապ. Ենիքէ. Էմիրկ. Ռ. Հիսար. Առնավ. Օրթաք. Պէշիկթ.	22

Անատոլուի եզերք

Ժամ		Թիւ
10 45	Պէպէք. Առնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթ.	20
11 30	Առնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթ.	4
12 5	Պէպէք. Առնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթ.	22
12 45	Առնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթ. Գապաթ.	32
1 30	Պէպէք, Առնավ. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկ. Գապաթաշ։	21
2 30	Պէպէք, Առնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիք. Գապաթաշ։	32
3 45	Պէպէք. Առնավ. Գուր. Օրթաք. Պէշիկթ. Գապաթ. (Բացի ուրբաթէ)	22
10 45	Ռ. Հիսարէն ուղղակի կամուրջ	19
11 10	Պէպէքէն ուղղակի կամուրջ. (Բացի ուրբաթէ)	25

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
10 45	Առնավ. Վանիք. Չէնկէլք. Պէյլէրպ. Գուզկ. Գապաթ.	25
11 30	Պէյք. Բաչապ. Բ. փ. մահ. Գանլ. Ա. Հիսար. Գանտ. (Գանտիլլիի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի) Ուրբ. օրերը Վանիք. Չէնկ. Պէյլէրպ. Գուզ.	25
12	Առնավ. Գանտ. Վանիք. Չէնկէլք. Պէյլէրպ. Գուզ. Պէշիկթ. (Բացի ուրբաթէ)	21
12 30	Պէօյիւք. Թարապ. Պէյքօզ. Բաչապահչէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար. Գանտ.— Գանտիլլիի շոգենաւին պիտի հաղորդակցի։ (Ուրբ. օրերը Վանիք. Չէնկ. Պէյլէրպ. Գուզկ. Պէշիկթ.)	34
1 30	Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզ. Իւսկ. — Բացի ուրբաթէ։	23
2	Պէօյիւք. Թարապ. Պէյքօզ. Բաչապահ. Բ. Բ. մահ. Գանլ. Ա. Հիս. Գանտ. (Ժամ 3 ին Գանտ. շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի Ուրբաթ օրերը Վանիք. Չէնկէլք. Պէյլէրպ. Գուզկունճ. Պէշիք.)	20
3	Գանտիլ. Վանիք. Չէնկէլք. Պէյլէրպ. Գուզկունճ. Պէշիք. (Բացի ուրբաթէ)։	23
4	Պէյքօզ, Բաչապ. Բ. փ. մահ. Գանլ. Ա. Հիսար, Գանտ. Վանիք. Չէնկ. Պէյլ. Գուզկ։	17
8 45	Պէօյիւքտ. Պէյքօզ, Բաչապ. Գանլճ. Ա. Հիսար, Գանտ. Չէնկ. Պէյլէրպ. Օրթաք. Գուզկ. Իւսկ. (Ուրբաթ օրերը Բ. փ. մահ.)	21
10	Էմիրկէնէն ուղղակի կամուրջ։	22
10 30	Վանիք Չէնկ.	23

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Եւրոպական եզերք

Ժամ		Թիւ
12 30	Պէշիկթաշ, Օրթաք, Գուր. Առնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիքէ. Թարապիա, Պէօյիւքտէրէ, Ենիմահ։	20
12 45	Գապաթ. Իւսկ. Պէշիկթ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլէրպ. Չէնկէլք. Առնավ. Գանտ. Ա. եւ Ռ. Հիսար, Գանլ. Էմիրկ. Ենիքէ. Բաչապ. Պէյքօզ Թարպ. Պէօյիւքտ. Ենիմահ.	4
1	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուր. Առնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Ենիքէ. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէգար. Ենիմահ։	19
2 45	Պէշիկթ. Օրթաք, Առնավ. Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիքէ. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէգար.	34
3	Գապաթ. Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Սթէն. Ենիքէ, Պէյքօզ, Թարապ. Պէօյիւք. Մէգարպ. Ենիմահ. Գավագլար։	33
6 45	Իւսկ. Պէշիկթ. Գուզկ. Օրթաք. Պէյլէրպ. Չէնկ. Առնավ. Գանտ. Ռ. Հիսար. Գանլ. Էմիրկ. Ենիքէ. Թար. Պէօյիւքտ։	21
8 15	Պէշիկթ. Օրթաք. Առնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Ենիքէ. Թարապ. Պէօյիւք. Մէգարպ.	20
9 30	Պէշիկթաշ. Օրթաք. Գուր. Առնավ. Պէպէք, Ռ Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Սթէնեա, Ենիքէ. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէգար. Ենիմահ։ (Ուրբաթ օրերը ժամ 9 1/4ին)	17
10 30	Ռ. Հիսար. Պօյաճ. Էմիրկ. Սթէն. Ենիքէ. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէգարպ. Ենիմահ.	32
11 15	Ենիքէ. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէգարպ. Ենիմահ.	33
11 35	Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պօյաճ. Էմիրկ. Սթէն. Ենիքէ.	19

Անատոլուի եզերք

Ժամ		Թիւ
12 30	Ուղղակի Առնավ.	32
1	» Պէպէք։	21
1 45	Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք։	32
3	Պէշիկ. Օրթաք. Գուր. Առնավ. Պէպէք. (Բաց ի ուրբաթէ)	22
10	Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք, Ռ. Հիսար. —Վափորի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի ի Ռ. Հիսար։	19
10 30	Պէշիկթ. Գուզկ. Պէյլ. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք։ (Բաց ի ուրբաթէ)։	23
11 10	Գապաթ. Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք։ (Ուրբաթ օրերը ժամ 11ին) — Ենիքէօյի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի ի Պէպէք։	22
11 40	Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրուչ. Առնավ. Պէպէք։	20
12	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Գուրուչէշմէ, Առնավուտքէօյ։	25

Ասիական եզերք

Ժամ		Թիւ
11 45	Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Ենիքէ։	23
12 45	Իւսկ. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Ենիքէ.—Բացի ուրբաթէ։	23
1	Ուղղակի Գանտ. —Բացի ուրբաթէ։	
2 15	Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. (Բաց ի ուրբաթէ)։	23
2 30	Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաչապ. Պէյքօզ (Ուրբաթ օրերը Բ. փաշա մահ.)	17
9	Իւսկ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկէլք. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Էմիրկէն.	22
9 45	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. (Գավագի շոգենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	23
10 15	Օրթաք. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար Գանլ. Բ. փաշա մահ. Բաչապ. Պէյքօզ Քիրէճպ. Մէգարպ. Ա. եւ Ռ. Գավագ։	34
10 55	Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Առնավ. — Բացի ուրբաթէ (Պէյքօզի շոգենաւին պիտի հաղորդակցի ի Գանտիլլի)	4
11 20	Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բ. Փ. մահ. Բաչապ. Պէյք. — Ուրբաթ օրերը ժամ 11ին Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ Վանիքէօյ հանդիպելով։)	23
11 40	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Առնավ.	21